

А. Развитие и дейност на Съда през 2008 г.

От председателя на Съда г-н Vassilios Skouris

Структурата на годишния доклад възпроизвежда тази от предишните години. В първата част е представена накратко дейността на Съда на Европейските общности през 2008 г. Тя дава на първо място (раздел 1) общ поглед върху развитието на институцията през тази година, като подчертава засегналите Съда институционални промени и развитията във връзка с неговата вътрешна организация и методи на работа. На второ място включва анализ на статистиката, що се отнася до динамиката на работната натовареност, както и до средната продължителност на производствата (раздел 2). На последно място, в нея се представя, както всяка година, основното развитие на съдебната практика по области (раздел 3).

1. Най-значимият факт за Съда на Европейските общности през 2008 г. бе тържественото откриване на неговата нова палата, която обединява и разширява съществуващите сгради. С новаторски архитектурен замисъл, палатата е създадена, като се запазва и се съблюдава приемственост със структурата на първоначалната палата. Новата палата се състои от преструктурираната стара палата, в която се помещават съдебните зали, от Пръстена — сграда на два етажа, наречена по този начин въпреки правоъгълната си форма, тъй като изцяло обгражда палатата и в нея се намират кабинетите на членовете на Съда, както и техните преки сътрудници, от две кули, предназначени за службите за преводи, и от Галерията — дълъг, светъл пасаж, който свързва като архитектурно тире не само предишните и новите сгради, но и различните дейности на институцията.

По време на тържественото заседание на 4 декември 2008 г. за откриването на новата палата в присъствието на Техни Кралски Височества Великия херцог и Великата херцогиня на Люксембург речи произнесоха г-жа Diana Wallis, заместник-председател на Европейския парламент, г-жа Rachida Dati, пазител на държавния печат, министър на правосъдието на Френската република, г-н José Manuel Barroso, председател на Европейската комисия, и г-н Jean-Claude Juncker, министър-председател на Великото херцогство Люксембург.

Що се отнася до текстовете, уреждащи функционирането на институцията, изменението на Процедурния правилник на Съда от 8 юли 2008 г. добави дял IVa, който съдържа разпоредбите за прилагане на предвиденото в член 62 от Статута на Съда производство за преразглеждане на решенията на Първоинстанционния съд, постановени по обжалване. Най-значимият принос на тези нови разпоредби (членове 123a—123d) се изразява в създаването на специален състав, който има за задача да решава по предложение на първия генерален адвокат дали дадено решение на Първоинстанционния съд трябва да бъде преразгледано. Този състав се състои от председателя на Съда и от четиримата председатели на състави от петима съдии.

2. Съдебната статистика на Съда за 2008 г. показва, от една страна, особено значително намаляване на продължителността на преюдициалните производства спрямо предходните години, и от друга страна, постоянна тенденция към увеличаване на броя на делата.

Така през 2008 г. Съдът приключи 495 дела (по окончателни данни, които отчитат съединяването на дела). По 333 от тези дела са постановени съдебни решения, а по 161 — определения. Броят на постановените съдебни решения и определения е по-нисък от този за предходната година (379 съдебни решения и 172 определения). Следва да се отбележи обаче, че броят на приключените през 2008 г. преюдициални дела (238 дела по окончателни данни, 301 дела по приблизителни данни) е значително по-голям от този за 2007 г. (218 дела по окончателни данни, 235 — по приблизителни данни).

Съдът бе сезиран с 592 нови дела, което отново надвишава броя им за 2007 г., който беше най-високият в историята на Съда¹. Същевременно броят на висящите дела в края на 2008 г. не се е увеличил значително (767 дела по приблизителни данни) в сравнение с натрупаните в края на 2007 г. висящи дела (741 дела по приблизителни данни).

Освен това, във връзка с продължителността на производствата през 2008 г. развитието е съществено. Така, що се отнася до производствата по постановяване на преюдициално заключение, тази продължителност възлиза средно на 16,8 месеца при 19,3 месеца за 2007 г. и 19,8 месеца за 2006 г. Сравнителният анализ показва, че през целия период, за който Съдът разполага с достоверни данни, средната продължителност на разглеждане на делата по преюдициални запитвания е достигнала най-ниското си равнище през 2008 г. Що се отнася до преките искове или жалби и до жалбите срещу актове на общностните юрисдикции, средната продължителност на разглеждане е съответно 16,9 месеца и 18,4 месеца (18,2 месеца и 17,8 месеца за 2007 г.).

Освен с реформите в методите на работа, започнали през последните години, подобрената ефикасност на нашата институция при разглеждането на делата се обяснява и с по-широкото използване на различните процесуални инструменти, с които тя разполага, за да ускори разглеждането на определени дела, и по-специално спешното преюдициално производство, постановяването на решение с предимство, бързото производство, опростеното производство и възможността за решаване на делото без представяне на заключение на генералния адвокат.

Тази година спешното преюдициално производство бе поискано по 6 дела, а определеният състав прие, че изискванията на член 104б от Процедурния правилник са изпълнени по 3 от тях. Тези нови разпоредби, свързани със спешното преюдициално производство, дадоха възможност на Съда през 2008 г. да приключи тези дела в срок от средно 2,1 месеца.

Бързото производство бе поискано в 8 случая, но изискванията на Процедурния правилник бяха изпълнени само по 2 дела, приключени в срок от средно 4,5 месеца. Съгласно установена през 2004 г. практика молбите за разглеждане на определено дело по реда на бързото производство се уважават или отхвърлят с мотивирано

¹ С изключение на 1 324-те дела, заведени през 1979 г. Този необичайно голям брой се обяснява с многобройните жалби за отмяна с еднакъв предмет.

определение на председателя на Съда. Взето бе впрочем решение едно дело да се разгледа с предимство.

По-нататък, Съдът продължи да прилага предвидената в член 104, параграф 3 от Процедурния правилник опростена процедура, за да отговори на определени преюдициални запитвания. Действително, с определение въз основа на тази разпоредба са приключени общо 39 дела, което е двойно повече спрямо 2007 г.

На последно място, Съдът използва често предоставената от член 20 от неговия Статут възможност да се произнася без представяне на заключение на генералния адвокат, когато делото не повдига нови правни въпроси. В този контекст може да се отбележи, че около 41 % от съдебните решения през 2008 г. са постановени без представяне на заключение (срещу 43 % за 2007 г.).

Що се отнася до разпределянето на делата между различните съдебни състави на Съда, следва да се отбележи, че големият състав се е произнесъл по около 14 % от делата, съставите от петима съдии — по около 58 %, а съставите от трима съдии — по малко над 26 % от приключените през 2008 г. дела. Спрямо миналата година се констатира слабо увеличение в съотношението на делата, разгледани от голям състав (11 % през 2007 г.) и от съставите от петима съдии (55 % през 2007 г.) за сметка на делата, разгледани от състави от трима съдии (33 % през 2007 г.).

За по-подробна информация относно статистическите данни за съдебната 2008 година читателят може да направи справка в буква В от настоящата глава.

Устройствени или институционални въпроси

Сред основните принципи, около които се развива общностното изграждане, за пореден път принципът на равенство е силно застъпен в практиката на Съда.

Следва да бъдат посочени три съдебни решения, които проследяват последиците от неговото прилагане в различни области.

По дело Feryn (Решение от 10 юли 2007 г., C-54/07) е поставен въпросът дали фактът, че работодател заявява публично, че няма да наема на работа работници или служители с определен расов или етнически произход, съставлява пряка дискриминация при наемането на работа по смисъла на член 2, параграф 2, буква а) от Директива 2000/43².

Съдът приема, че това е така, тъй като такива изявления биха могли да разубедят сериозно някои кандидати да подадат своите кандидатури и следователно биха могли да представляват пречка за достъпа им до пазара на труда. Съществуването на такава пряка дискриминация не налага наличието на тъжител, който може да бъде идентифициран и който поддържа, че е бил жертва на подобна дискриминация.

² Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L 180, стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 20, том 1, стр. 19).

След това Съдът се произнася по въпроса за доказването на дискриминацията. Той констатира, че разглежданите публични изявления са достатъчни, за да се презюмира по смисъла на член 8, параграф 1 от Директива 2000/43 съществуването на политика по наемане на работа с пряко дискриминационен характер. Следователно задължение на този работодател е да докаже, че не е имало нарушение на принципа на равно третиране, което той може да направи, като докаже, че действителната практика на предприятието при наемане на работа не съответства на тези изявления. Препращащата юрисдикция по-нататък трябва да провери дали твърдените факти са установени и да прецени дали доказателствата, приведени в подкрепа на твърденията на посочения работодател, според които той не е нарушил принципа на равно третиране, са достатъчни.

На последно място Съдът постановява, че що се отнася до разглежданите в случая санкции, подходящи спрямо дискриминацията при наемане на работа, член 15 от Директива 2000/43 изисква дори когато няма жертва, която може да бъде идентифицирана, режимът на санкции, приложими при нарушаване на националните разпоредби, приети с оглед транспониране на тази директива, да бъде ефективен, пропорционален и възпиращ.

Равното третиране от гледна точка на забраната за дискриминация, основана на възраст, е предмет на дело *Bartsch* (Решение от 23 септември 2008 г., С-427/06). По него Съдът постановява, че общностното право не съдържа забрана на всяка дискриминация, основана на възраст, чието прилагане юрисдикциите на държавите-членки следва да гарантират, когато евентуално дискриминационното поведение не разкрива никаква връзка с общностното право. Такава връзка не се създава от член 13 ЕО, нито в случай на професионална пенсионна схема, изключваща правото на пенсия за осигурителен стаж в полза на преживелия съпруг, който е по-млад с повече от 15 години от починалия бивш служител, от Директива 2000/78³ още преди изтичането на срока, предоставен за транспонирането ѝ на съответната държава-членка.

По дело *Wood* (Решение от 5 юни 2008 г., С-164/07) Съдът е сезиран с преюдициален въпрос относно съвместимостта, предвид общия принцип за недопускане на дискриминацията на основание гражданство, на френска правна уредба, водеща до изключване от правото на обезщетение, предоставено от *Fonds de garantie des victimes des actes de terrorisme et d'autres infractions*, на гражданин на Европейската общност, пребиваващ във Франция, баща на дете с френско гражданство, починало след престъпление, което не е извършено на територията на тази държава, единствено поради гражданството му. Съдът приема, че общностното право не допуска такова законодателство.

Във връзка с общите принципи на общностното право и тяхното спазване от националните органи при прилагането на това право следва да се отбележи делото *Heemskerk и Schaap* (Решение от 25 ноември 2008 г., С-455/06), свързано с възстановяванията при износ и със защитата на говедата по време на транспорт, което даде на Съда възможност да се произнесе по национално правило за *reformatio in pejus*. Той

³ Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите (ОВ L 303, стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 7).

решава, че общностното право не задължава националния съд да прилага служебно дадена разпоредба на общностното право, когато подобно прилагане би го принудило да се отклони от закрепения в релевантното национално право принцип на забрана на *reformatio in pejus*. Всъщност подобно задължение не само би се оказало в противоречие с принципа за спазване на правото на защита, с принципа на правна сигурност и с принципа на защита на оправданите правни очаквания, които стоят в основата на тази забрана, но и би изложило частноправния субект, който обжалва увреждащ го акт, на риска подобно обжалване да го постави в по-неблагоприятно положение спрямо това, в което щеше да се намира, ако не беше упражнил правото си на обжалване.

В областта на производствата пред общностните юрисдикции няколко решения представляват особен интерес. Едно от тях се отнася до самата компетентност на общностния съд.

Действително по съединени дела *Kadi* и *Al Barakaat International Foundation/Съвет и Комисия* (Решение от 3 септември 2008 г., C-402/05 P и C- 415/05 P), въпреки че Съдът потвърждава обжалваните решения на Първоинстанционния съд (Решение от 21 септември 2005 г. по дело T-315/01, *Recueil*, стр. II-3649 и Решение от 21 септември 2005 г. по дело T-306/01, *Recueil*, стр. II-3533) относно компетентността на Съвета да приеме регламента, с който е разпоредено замразяване на средствата и други икономически ресурси на лица и образувания, чиито имена фигурират в списък, приложен към този регламент⁴, приет за прилагането в Европейската общност на резолюциите на Съвета за сигурност на Организацията на обединените нации, Съдът приема, че Първоинстанционният съд е допуснал грешка при прилагане на правото, като е приел, че по принцип общностните юрисдикции изобщо нямат компетентност да упражняват контрол върху вътрешната законосъобразност на този регламент. Според Съда упражняваният контрол за действителността на всеки общностен акт с оглед на основните права трябва да се разглежда като израз в една правна общност на конституционна гаранция, произтичаща от Договора за ЕО като самостоятелна правна система, която не може да бъде засегната от международно споразумение. Обект на контрола за законосъобразност, упражняван от общностния съд, е общностният акт, чиято цел е да бъде приложено разглежданото международно споразумение, а не това споразумение като такова. Общностните юрисдикции са длъжни да осигурят контрол, който по принцип трябва да е пълен, за законосъобразността на всички общностни актове с оглед на основните права, които са неделима част от общите принципи на общностното право, включително по отношение на общностни актове като въпросния регламент, чиято цел е да бъдат приложени резолюции, приети от Съвета за сигурност. Освен това Съдът приема, че с оглед на конкретните обстоятелства около включването на имената на г-н *Kadi* и *Al Barakaat* в списъка на лицата и образуванията, срещу които е насочено замразяването на средства, е трябвало да се приеме, че правото на защита, в частност правото на лицата да бъдат изслушани, както и правото им на ефективен съдебен контрол, очевидно не са били спазени. В това отношение Съдът

⁴ Регламент (ЕО) № 881/2002 на Съвета от 27 май 2002 година за налагане на някои специфични ограничителни мерки, насочени срещу определени физически лица и образувания, свързани с Осам бен Ладен, мрежата на Ал Кайда и талибаните, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 467/2001 (ОВ L 139, стр. 9; Специално издание на български език, 2007 г., глава 18, том 1, стр. 189).

припомня, че ефикасността на съдебния контрол предполага, че общностният орган е длъжен, в рамките на възможното, да уведоми съответното лице или образувание за съображенията, на които се основава разглежданата мярка, в момента на вземането на решение за тази мярка или поне в най-кратки срокове след това решение, за да позволи на тези адресати да упражнят своевременно правото си на жалба.

Въпреки че Съдът отменя посочения регламент на Съвета, доколкото с него се замразяват средствата на г-н Kadi и на Al Barakaat, той заявява, че отмяната на този регламент с незабавно действие би могла да засегне сериозно и необратимо ефикасността на ограничителните мерки, тъй като през периода от време до неговото евентуално заместване, визираните лице и образувание биха могли да вземат мерки за избягване на възможността в бъдеще да им бъдат налагани мерки за замразяване на средства, доколкото не можело да се изключи, че налагането на такива мерки на г-н Kadi и на Al Barakat по същество все пак можело да се окаже обосновано. С оглед на тези съображения Съдът запазва юридическите последствия на посочения регламент за срок не по-дълъг от три месеца, считано от датата на съдебното решение, за да позволи на Съвета да отстрани установените нарушения.

Друго решение — по дело Masdar (UK)/Комисия (Решение от 16 декември 2008 г., C-47/07 P) — се отнася до приложимите процесуални средства за достъп до общностния съд.

Това дело засяга неоснователното обогатяване. Съдът постановява, че съгласно общите за правото на държавите-членки принципи всеки, който е понесъл загуба, увеличила имуществото на другото, без да има правно основание за такова обогатяване, по общо правило има право да иска от обогатилия се да му върне полученото, до размера на обедняването. Искът за неоснователно обогатяване, както е предвиден в повечето национални правни системи, не включва условие за наличие на противоправно или виновно поведение на ответника. От друга страна, е необходимо да няма валидно правно основание за това обогатяване. Като се има предвид, че неоснователното обогатяване представлява източник на извъндоговорни задължения, който е общ за правовия ред на държавите-членки, същите принципи следва да се прилагат и спрямо Общността, когато физическо или юридическо лице я упреква, че неоснователно се е обогатила за негова сметка

Съдът добавя, че искът за неоснователно обогатяване не попада под режима на извъндоговорната отговорност в тесен смисъл, ангажирането на която зависи от наличието на група условия, свързани с противоправността на поведението, в което се упреква Общността, действителното настъпване на вреда и наличието на причинно-следствена връзка между това поведение и твърдяната вреда. Той се различава от предявените по силата на посочения режим искове по това, че при него не се изисква да се докаже противоправно поведение на ответника, нито дори наличие на поведение изобщо, а само да се докаже обогатяване на ответника без валидно правно основание, както и обедняване на ищеца, свързано с посоченото обогатяване. Независимо от тези характеристики обаче възможността да се предяви иск за неоснователно обогатяване срещу Общността не може да се откаже на правните субекти само по съображение, че Договорът за ЕО не предвижда изрично средство за защита, предназначено за този вид иск. Тълкуване на член 235 ЕО и член 288, втора алинея ЕО, което би изключило тази възможност, би довело до резултат, противоре-

чащ на принципа на ефективна съдебна защита, утвърден в практиката на Съда и препотвърден в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

Именно в посочената област на иска за извъндоговорна отговорност особено внимание заслужават съединени дела FIAMM и FIAMM Technologies/Съвет и Комисия (Решение от 9 септември 2008 г., C-120/06 P и C-121/06 P), които се отнасят до проблема за общностната отговорност за нормативен акт. Органът за уреждане на спорове на СТО (ОУС) е приел, че общностният режим на внос на банани е несъвместим със споразуменията на Световната търговска организация (СТО) и е разрешил на Съединените американски щати да прилагат допълнително мито върху вноса на някои стоки от Общността. Шест дружества, установени в Европейския съюз, са поискали Комисията и Съветът да бъдат осъдени да поправят претърпените от тях вреди вследствие от прилагането на американските ответни мерки към изнасяните от тях стоки за Съединените щати.

Съдът припомня, че отговорността на Общността за нормативен акт, който включва избор на икономическа политика, може да се ангажира само при наличие на достатъчно съществено нарушение на правна норма от по-висок ранг, която защитава частноправните субекти и им предоставя права. Той посочва още, че макар принципът на общностна отговорност при наличие на незаконосъобразен акт на институциите да съставлява израз на познатия в правните системи на държавите-членки общ принцип, според който неправомерното действие поражда задължение за поправяне на причинената вреда, такова сближаване на правните системи на държавите-членки не е установено, що се отнася до съществуването на принцип на отговорност при наличие на правомерно действие на публичен орган, по-конкретно когато такова действие е с нормативен характер. Съдът прави извода, че в настоящото си състояние общностното право не предвижда режим, позволяващ възникването на отговорност на Общността за нормативно поведение от нейна страна в случай, че пред общностния съд не може да бъде направено позоваване на евентуалното несъответствие на подобно поведение със споразуменията на СТО. Той уточнява по-нататък, че общностен нормативен акт, чието прилагане води до ограничения на правото на собственост и на свободното упражняване на професионална дейност, би могъл да ангажира извъндоговорната отговорност на Общността, когато накърнява по непропорционален и нетърпим начин самата същност на тези права, евентуално поради това, че не е предвидил обезщетение, с което да се избегне или поправи посоченото накърняване.

Други решения, с по-класическа насоченост, обогатяват вече изобилната практика на Съда относно допустимостта на жалбата за отмяна.

Така по дело Комисия/Infront WM (Решение от 13 март 2008 г., C в случай, че 125/06 P) Съдът приема, че решение на Комисията, с което се одобряват мерки, насочени към регулиране упражняването на изключителни права на телевизионно излъчване на

събития от голямо значение за обществото, взети от държава-членка по силата на член 3а от Директива 89/552⁵, засяга пряко по смисъла на условията за допустимост на жалбата за отмяна правното положение на титуляра на тези права. Действително, доколкото ограниченията, които се налагат от посочените мерки, са свързани с условията, при които тези оператори придобиват правата за телевизионно разпространение на обозначени събития от притежателя на изключителните права за телевизионно разпръскване, приетите от тази държава-членка мерки и решението, с което те се одобряват, водят до нови ограничения по отношение на правата на дружество, придобило права за телевизионно разпространение, които не са съществували към момента, в който то е придобило посочените права, и които затрудняват тяхното упражняване. Освен това, констатира Съдът, накърняването на положението на посочения титуляр се дължи единствено на изискването да се достигне до резултата, определен от тези мерки и от решението на Комисията, без националните органи да разполагат със свобода на преценка при прилагането му, която може да засегне това положение.

Що се отнася до условието за лично засягане на жалбоподателя, Съдът приема, че щом като решението засяга група лица, които са идентифицирани или са могли да бъдат идентифицирани към момента на приемане на този акт в зависимост от присъщи за членовете на тази група критерии, тези лица могат да бъдат лично засегнати от посочения акт в качеството си на част от ограничен кръг икономически оператори. Това може да е така именно когато решението изменя правата, които частноправният субект е придобил преди неговото приемане.

По дело *Athinaiki Techniki/Комисия* (Решение от 17 юли 2008 г., C-521/06 P) се наложи да бъде уточнено понятието за обжалваем акт по смисъла на член 230 ЕО.

Сезиран с жалба срещу определение на Първоинстанционния съд, с което същият е отхвърлил като недопустима жалба за отмяна на решение на Комисията за приключване на преписка по оплакване относно твърдяна държавна помощ, предоставена в рамките на обществена поръчка, за което жалбоподателят узнава от писмо, Съдът постановява, че за да се определи дали един акт в областта на държавните помощи представлява „решение“ по смисъла на член 4 от Регламент № 659/1999⁶, следва да се провери дали като се има предвид същността на акта и намерението на Комисията, чрез него тази институция е формирала окончателно в края на фазата на предварителното разглеждане становището си относно приетата мярка и следователно дали е стигнала до заключение, че мярката представлява или не представлява помощ и че съвместимостта ѝ с общия пазар е несъмнена или буди съмнения.

Писмо, с което Комисията информира автора на оплакване за установяване на нарушение на членове 87 ЕО и 88 ЕО, че „поради липса на допълнителни сведения, които

⁵ Директива 89/552/ЕИО на Съвета от 3 октомври 1989 година относно координирането на някои разпоредби, формулирани в действащи закони, подзаконови и административни актове на държавите-членки, отнасящи се до упражняване на телевизионна дейност (ОВ L 298, стр. 23; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 215), изменена с Директива 97/36/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 юни 1997 година (ОВ L 202, стр. 60; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 2, стр. 232).

⁶ Регламент (ЕО) № 659/1999 на Съвета от 22 март 1999 година за установяване на подробни правила за прилагането на член [88] от Договора за ЕО (ОВ L 83, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 41).

оправдават продължаването на разследването, Комисията приключи административно преписката [...]“, сочи, че Комисията действително е взела решение за административно приключване на преписката. От същността на този акт и от намерението на Комисията произтича, че по този начин същата е решила да сложи край на предварителната процедура по разглеждане, започната от автора на оплакването. С посочения акт Комисията установява, че започнатото разследване не е позволило да се направи извод, че съществува помощ по смисъла на член 87 ЕО, и имплицитно е отказала да започне предвидената в член 88, параграф 2 ЕО официална процедура по разследване. При такова положение лицата, които се ползват от предвидените в тази разпоредба процесуални гаранции, могат да осигурят тяхното спазване само ако имат възможността да оспорят това решение пред общностната юрисдикция в съответствие с член 230, четвърта алинея ЕО. Този принцип се прилага както в случай че решението е взето с мотива, че Комисията приема помощта за съвместима с общия пазар, така и когато тя е на мнение, че самото съществуване на помощ трябва да се отхвърли. В това отношение такъв акт не може да бъде определен като предварителен или подготвителен, тъй като в рамките на започнатата административна процедура той няма да бъде последван от никакъв друг акт, срещу който да може да бъде подадена жалба за отмяна. Без значение в това отношение е, че заинтересованата страна все още има възможност да предостави на Комисията допълнителни сведения, които могат да я задължат да преразгледа становището си относно разглежданата държавна мярка, защото законосъобразността на решението, прието в края на фазата на предварителното разглеждане, се преценява единствено въз основа на информацията, с която Комисията е могла да разполага към момента на неговото приемане, тоест в случая в момента на административното приключване на преписката. Ако заинтересована страна предостави допълнителна информация след приключването на преписката, при необходимост Комисията може да бъде задължена да започне нова административна процедура. Обратно, тази информация не влияе върху обстоятелството, че първата предварителна процедура по разглеждане вече е приключила. От това следва, че с този акт Комисията е формирала окончателно становище по искането на автора на оплакването. Съдът прави извода, че тъй като този акт е попречил на автора на оплакването да представи становището си в рамките на официалната процедура по разследване, посочена в член 88, параграф 2 ЕО, той е произвел задължителни правни последици, от естество да засегнат неговите интереси, и при това положение представлява обжалваем акт по смисъла на член 230 ЕО.

Обогати се и неотдавнашната — и поради това с не толкова класическа насоченост — съдебна практика, свързана с последиците за държава-членка от нейното бездействие, след като със съдебно решение е установено неизпълнение на задълженията ѝ.

Така по дело Комисия/Франция (Решение от 9 декември 2008 г., С-121/07) след като припомним, че интересът, свързан с непосредственото и еднакво прилагане на общностното право, изисква изпълнението на съдебно решение, с което се установява неизпълнение на задължение на държава-членка, да започне незабавно и да приключи във възможно най-кратки срокове, Съдът постановява, че макар в рамките на производството, предвидено в член 228, параграф 2 ЕО, налагането на периодична имуществена санкция да изглежда особено подходящо за насърчаване на държава-членка да сложи край в най-кратък срок на неизпълнение на задължения, което при липсата на подобна мярка би продължило, то налагането на еднократно платима

сума почива в по-голяма степен на преценката на последиците от неизпълнението на задълженията на засегнатата държава-членка върху частните и публични интереси, по-конкретно когато неизпълнението е продължило дълъг период от време след постановяване на решението, с което първоначално е констатирано.

В това отношение, продължава Съдът, именно той е длъжен, по всяко дело и в зависимост от обстоятелствата в конкретния случай, с който е сезиран, както и в зависимост от нивото на убеждаването и възпирането, които той счита за необходими, да определи подходящите имуществени санкции за осигуряване на възможно най-бързото изпълнение на предходното решение, установяващо неизпълнение на задължения, и за предотвратяване на повторни аналогични нарушения на общностното право.

Съдът посочва също така, че обстоятелството, че до настоящия момент плащането на фиксирана сума не е било налагано в ситуации, в които пълно изпълнение на първоначалното съдебно решение е било осигурено преди приключването на производството по член 228 ЕО, не може да представлява пречка подобно плащане да бъде наложено в рамките на друго дело, ако то се окаже необходимо с оглед на характеристиките на конкретния случай и на изискваната степен на убеждаване и възпиране.

Накрая Съдът приема, че ако съдържащи се в съобщенията на Комисията насоки могат действително да спомогнат за гарантиране на прозрачността, предвидимостта и правната сигурност в дейността ѝ, вярно е и че подобни правила не могат да го обвържат при упражняването на широкото право на преценка, предоставено му с член 228, параграф 2 ЕО.

Все в областта на съдопроизводствата, следва да се припомни, че през 2008 г. Съдът имаше повод да приложи за първи път новото спешно преюдициално производство, създадено с действие от 1 март 2008 г. Три дела бяха разгледани по реда на това производство: делото *Santesteban Goicoechea* (Решение от 12 август 2008 г., C-296/08 PPU), делото *Leymann и Pustovarov* (Решение от 1 декември 2008 г., C-388/08 PPU) относно тълкуването на Рамково решение 2002/584 относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите-членки⁷, както и делото *Rinau* (Решение от 11 юли 2008 г., C-195/08 PPU) в областта на общностните правила относно връщане на неправомерно задържано в друга държава-членка дете.

Посоченото по-горе дело *Rinau* позволи на Съда да уточни изискванията за ползване от спешното преюдициално производство. В този смисъл Съдът постанови, че искането на запитваща юрисдикция да се разгледа по реда на спешното преюдициално производство, предвидено в член 104б от Процедурния правилник на Съда, преюдициално запитване за тълкуването на Регламент № 2201/2003 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент № 1347/2000⁸, е оправдано, щом се основава на необходимостта от спешни действия. Това е така, когато всяко забавяне би било много неблагоприятно за отношенията между детето

⁷ Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година (ОВ L 190, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 3).

⁸ Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент № 1347/2000, изменен с Регламент № 2116/2004 на Съвета от 2 декември 2004 година (ОВ L 367, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 90).

и родителя, с когото то не живее и тези отношения биха могли да бъдат непоправимо разстроени. Според Съда такава необходимост е видна както от съображение 17 от посочения регламент, което предвижда връщането без закъснение на отведеното или задържано дете, така и от член 11, параграф 3 от същия регламент, който определя срок от шест седмици на сезираната с искане за връщане юрисдикция за постановяването на решение. Съдът уточнява, че необходимостта детето да бъде защитено срещу евентуално възможно увреждане и нуждата да се осигури справедлив баланс между интересите на детето и тези на родителите също са от естество да обосноват прилагането на спешното преюдициално производство.

Що се отнася до принципите, които уреждат сезирането на Съда с цел да бъде постановен съдебен акт по преюдициален въпрос, делото *Cartesio* (Решение от 16 декември 2008 г., C-210/06) даде повод на Съда да изследва проблематиката, свързана с правомощието на въззивна национална юрисдикция да измени акта на по-нискостояща юрисдикция, с който се разпорежда преюдициално запитване. В това отношение Съдът постановява, че при наличието на норми на националното право относно правото на обжалване на акт, с който се разпорежда преюдициално запитване, които се характеризират с обстоятелството, че цялото дело по главното производство е висящо пред запитващата юрисдикция, а единствено актът за препращане е предмет на ограничено обжалване, член 234, втора алинея ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че компетентността, която тази разпоредба от Договора предоставя на всяка национална юрисдикция да разпорежда преюдициално запитване пред Съда, не може да бъде поставена под съмнение от прилагането на такива норми, които позволяват на въззивната юрисдикция да измени акта, с който се разпорежда преюдициално запитване пред Съда, да отхвърли това запитване и да разпорежда на постановилата този акт юрисдикция да възобнови спряното производство по вътрешното право. Разбира се, член 234 ЕО допуска актовете на национална юрисдикция, чиито решения подлежат на обжалване съгласно националното право, с които се сезира Съдът с преюдициално запитване, да останат подчинени на предвидените от националното право нормални способности за защита. Резултатът от подобно обжалване обаче не може да ограничи правомощието, предоставено на посочената юрисдикция по силата на член 234 ЕО, да сезира Съда, ако тя счита, че висящо пред нея дело повдига въпроси относно тълкуването на разпоредби на общностното право, изискващи решение на Съда.

Последиците на общностното право за националните правни системи също бяха предмет на уточнения.

По съединени дела *Viamex Agrar Handel* (Решение от 17 януари 2008 г., C-37/06 и C-58/06, Сборник, стр. I-69) Съдът постановява, че макар да е вярно, че една директива не може сама по себе си да създава задължения за частноправните субекти, не би могло да бъде изключено по принцип, че разпоредбите на една директива могат да бъдат приложими посредством изрично препращане от регламент към нейните разпоредби, при условие че са спазени общите принципи на правото, и в частност принципът на правна сигурност.

По дело *Kempter* (Решение от 12 февруари 2008 г., C-2/06) Съдът се е произнесъл по въпроса дали преразглеждането и оттеглянето на окончателно решение на администрацията, целящи да бъде взето предвид тълкуването на приложимата в случая общ-

ностна разпоредба, прието междуременно от Съда на Европейските общности, предполагат заинтересуваното лице да е обжалвало това административно решение по съдебен ред, позовавайки се на общностното право. Съдът не възприема последното условие.

В този смисъл той решава, че общностното право не изисква административният орган да е поначало длъжен да оттегли едно окончателно административно решение, тъй като въз основа на произтичащия от член 10 ЕО принцип на сътрудничество особени обстоятелства все пак могат да наложат на такъв орган да преразгледа административно решение, станало окончателно, за да се съобрази с по-късно възприетото от Съда тълкуване на приложима в случая разпоредба на общностното право. Между условията, които могат да обосноват такова задължение за преразглеждане, това, според което решението на действащата като последна инстанция юрисдикция, по силата на което оспорваното административно решение е станало окончателно, от гледна точка на по-късна практика на Съда е основано на неправилно тълкуване на общностното право, прието, без Съдът да е бил сезиран с преюдициално запитване, не би могло да се тълкува като налагащо на страните задължението да повдигнат пред националния съд съответния въпрос от общностното право. Всъщност в това отношение е достатъчно или посоченият въпрос от общностното право, чието тълкуване се е оказало неправилно в светлината на по-късно решение на Съда, да е бил разгледан от действащата като последна инстанция национална юрисдикция, или да е можело да бъде разгледан служебно от нея. Действително, макар общностното право да не задължава националните юрисдикции да разглеждат служебно правно основание, изведено от нарушаване на общностни разпоредби, когато разглеждането на това правно основание би ги задължило да излязат извън границите на определения от страните предмет на спора, тези юрисдикции са длъжни да разглеждат служебно правните основания, изведени от задължителна общностна норма, когато съгласно националното право те имат задължението или възможността да го направят по отношение на една задължителна норма на националното право.

Макар да не се поставя ограничение във времето за тази възможност да се иска преразглеждане и оттегляне на окончателно административно решение, противоречащо на общностното право, все пак държавите-членки са свободни в съответствие с общностните принципи на ефективност и равностойност да предвидят разумни срокове за упражняване на правните средства за защита.

Скоро няма да престанат да постъпват и дела, свързани с публичния достъп до документите на институциите. Така по съединени дела Швеция и Turco/Съвет (Решение от 1 юли 2008 г., C-39/05 P и C-52/05 P) Съдът уточнява проверката, която Съветът трябва да извърши, преди да отговори по искане за оповестяване на документ.

Общностният регламент относно публичния достъп до документите⁹ предвижда, че всеки гражданин на Съюза и всяко лице, което пребивава в държава-членка, има право на достъп до документите на институциите. Той предвижда изключения от този общ принцип, по-специално в случаите, когато оповестяването на документ би засег-

⁹ Регламент (ЕО) № 1049/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2001 година относно публичния достъп до документи на Европейския парламент, на Съвета и на Комисията (ОВ L 145, стр. 43; Специално издание на български език, 2007 г., глава 1, том 3, стр. 76).

нало защитата на съдебните процедури и правни становища, освен ако по-висш обществен интерес не диктува оповестяването му.

Що се отнася точно до изключението по отношение на правните становища, институцията, на която е поискано оповестяване на документ, трябва да установи със сигурност, че посоченият документ наистина е свързан с правно становище, и ако това е така, трябва да определи кои части от него са действително засегнати и следователно могат да попаднат в приложното поле на посоченото изключение. Всъщност обстоятелството, че определен документ е озаглавен „правно становище“, не означава, че той автоматично се ползва от защитата на правните становища, осигурена от посочения по-горе регламент. Независимо от неговото наименование, институцията трябва да установи със сигурност, че този документ наистина е свързан с такова становище. След като това бъде установено, на следващо място Съветът трябва да провери дали оповестяването на части от въпросния документ би засегнало защитата на правните становища. В това отношение Съдът тълкува изключението относно правните становища като целящо да защити интереса на определена институция да изисква открити, обективни и пълни становища. За да може да се направи позоваване на опасност от засягане на този интерес, последната трябва да бъде разумно предвидима, а не изцяло хипотетична.

В това отношение общото и абстрактно позоваване на опасността оповестяването на правни становища, свързани със законодателни процеси, да доведе до съмнения относно законосъобразността на законодателни актове, не е достатъчно, за да се установи засягане на защитата на правните становища по смисъла на посочената разпоредба и следователно да се обоснове отказ на оповестяването на тези становища. Действително именно прозрачността в това отношение ще допринесе за по-голямата легитимност на институциите в очите на европейския гражданин и ще увеличи доверието му в тях, като осигури открито обсъждане на различните гледни точки.

Накрая Съдът уточнява, че Съветът трябва да провери дали не съществува по-висш обществен интерес, който обосновава оповестяването. В този контекст той трябва да претегли особения интерес, чиято защита трябва да се осигури, като не се оповести съответният документ, и по-специално общия интерес от предоставяне на достъп до този документ, като има предвид предимствата, които произтичат от по-голямата прозрачност, а именно по-добра възможност за гражданите да участват в процеса на вземане на решения и по-голяма законност, ефективност и отговорност на администрацията по отношение на гражданите в една демократична система.

Съдът отбелязва, че такива съображения са особено релевантни, когато Съветът действа в качеството на законодател. Прозрачността в това отношение допринася за засилване на демокрацията, като позволява на гражданите да осъществят контрол върху цялата информация, която стои в основата на определен законодателен акт. Всъщност възможността за гражданите да се запознаят с основите на законодателната дейност е условие за ефективното упражняване от страна на последните на демократичните им права.

Изводът на Съда е, че Регламент № 1049/2001 по принцип предвижда задължение за оповестяване на становищата на правната служба на Съвета, свързани със законодателен процес, като същевременно допуска оповестяването на конкретно правно становище, което е дадено в контекста на законодателен процес, но е от особено чувствителен характер или има особено широк обхват, надхвърлящ съответния законодателен процес, да се откаже на основание на защитата на правните становища. В такъв случай съответната институция трябва да изложи подробни мотиви за отказа.

Въз основа на тези мотиви Съдът отменя решението на Първоинстанционния съд в частта относно отказа на достъп до въпросното правно становище в настоящия случай.

Съдът разглежда за първи път по съединени дела *Marra* (Решение от 21 октомври 2008 г., С-200/07 и С-201/07) проблематиката за имунитета, от който в определени случаи и при определени условия се ползват членовете на Европейския парламент, и по-точно за условията за прилагане имунитета на европейски депутат, срещу когото се води производство, заради това че е разпространил брошура, съдържаща обидни по естеството си думи.

Съдът най-напред припомня, че член 9 от Протокола относно привилегиите и имунитетите на Европейските общности¹⁰ посочва принципа за имунитет на европейските депутати за изразените мнения и за подадените гласове при изпълнение на задълженията им. Такъв имунитет трябва да се разглежда като абсолютен имунитет, който пречатства всяко съдебно производство, доколкото цели да защити свободното изразяване и независимостта на европейските депутати. При това положение при иск, предявен срещу европейски депутат във връзка с изразените от него мнения, когато националната юрисдикция счита, че последният разполага с парламентарен имунитет, тя е длъжна да не допуска иска, предявен срещу съответния депутат. Действително спазването на тази разпоредба е задължително както за тази юрисдикция, така и за Европейския парламент. Тъй като този имунитет не може да бъде снет от последния, посочената юрисдикция е длъжна да не допуска въпросния иск.

По-нататък Съдът признава, че е от изключителната компетентност на националната юрисдикция да провери дали са изпълнени условията за този имунитет, без да се налага тя да отнася въпроса до Европейския парламент, който не разполага с компетентност в тази област. Ако обаче вследствие на искането на засегнатия депутат Европейският парламент приеме решение за защита на имунитета, по отношение на националните съдебни органи то съставлява становище, което няма обвързващо действие. Когато депутатът внесе пред Европейския парламент искане за защита на имунитета и националната юрисдикция бъде уведомена за него, тя трябва съгласно задължението за лоялно сътрудничество между европейските институции и националните органи¹¹ да спре съдебното производство и да поиска от Парламента да приеме становището си възможно най-бързо. Това сътрудничество се налага, за да се избегне всеки конфликт при тълкуването и прилагането на разпоредбите на Протокола.

Накрая, като завършек на тази панорама на съдебната практика в устройствения и институционалния сектор следва да се отбележи делото *Paуіг* и др. (Решение от 24 януари 2008 г., С-294/06), по което Съдът се произнесе относно признаването по силата на Споразумението за асоцииране между ЕИО и Турция на качеството работник на лица с турско гражданство, влезли на територията на държава-членка като лица „*au paіг*“ или студенти и принадлежащи към редовния пазар на труда. В този смисъл от гледна точка на член 6, параграф 1 от Решение № 1/80 на Съвета за асоцииране ЕИО—Турция от 19 септември 1980 година относно развиване на асоциира-

¹⁰ Протокол относно привилегиите и имунитетите на Европейските общности от 8 април 1965 година (ОВ 152, 1967 г., стр. 13).

¹¹ Предвидено в член 10 ЕО.

нето, Съдът постановява, че обстоятелството, че на турски гражданин е разрешено влизане на територията на държава-членка в качеството на лице „au pair“ или на студент, не може да го лиши от качеството „работник“ и да му попречи да принадлежи към „редовния пазар на труда“ на тази държава-членка по смисъла на посочената разпоредба. Следователно това обстоятелство не може да попречи на посочения гражданин да се позове на тази разпоредба, за да получи подновяване на своето разрешително за работа и да се ползва от свързаното с него право на пребиваване.

Европейско гражданство

В редица дела Съдът разглежда националните разпоредби, които могат неоснователно да ограничат свободното движение на гражданите на Съюза.

Делото Grunkin и Paul (Решение от 14 октомври 2008 г., C-353/06) се отнася до признаването на фамилното име на дете с германско гражданство, родено и живеещо в Дания, регистрирано при раждането с двойно фамилно име, съставено от фамилните имена на бащата и майката. Родителите на детето са поискали вписване на това двойно фамилно име в семейния регистрационен картон, поддържан в Германия, което им е отказано, поради това че фамилното име на германските граждани се урежда от германското право, което не позволява детето да носи двойно фамилно име. Съдът констатира, че макар нормите, уреждащи фамилното име на лицата, да са от компетентността на държавите-членки, последните трябва при все това да спазват общностното право при упражняване на тази компетентност. Съдът уточнява, че обстоятелството, че заинтересованото лице е принудено в държавата-членка, на която е гражданин, да носи име, различно от това, което вече е определено и регистрирано в държавата-членка по месторождение и местопребиваване, може да ограничи свободното движение на гражданите на Съюза. Разликата във фамилните имена в различни германски и датски документи може да породи сериозни неудобства за заинтересованото лице както от професионален, така и от частен характер. Като се има предвид, че ограничителните германски разпоредби не са надлежно обосновани, Съдът стига до извода, че правото на европейските граждани на свободно движение и пребиваване на територията на държавите-членки не допуска разглежданата правна уредба.

По-нататък следва да се посочат делата Metock и др. (Решение от 25 юли 2008 г., C-127/08) и Jira (Решение от 10 юли 2008 г., C-33/07), които се отнасят до тълкуването на Директива 2004/38/ЕО относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите-членки¹².

По дело Metock и др., посочено по-горе, Съдът постановява, че Директива 2004/38 не допуска правна уредба на държава-членка, която въвежда за гражданина на трета

¹² Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите-членки (ОВ L 158, стр. 77 и поправка в ОВ L 229, стр. 35; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 56).

страна, съпруг на гражданин на Съюза, пребиваващ в тази държава-членка, на която не е гражданин, условието преди неговото пристигане в приемащата държава-членка да е пребивавал законно в друга държава-членка, за да се ползва от разпоредбите на тази директива. По отношение на членовете на семейството на гражданин на Съюза нито една разпоредба на същата директива не обвързва нейното прилагане с посоченото условие; Съдът счита, че трябва да се преосмисли изводът, направен в неговото решение по дело *Akrich*¹³, изискващ наличието на такова условие за ползването от правото на влизане и на пребиваване, предвидени в Регламент (ЕИО) № 1612/68¹⁴. Действително невъзможността за гражданина на Съюза да бъде придружаван от своето семейство или то да се присъедини към него в приемащата държава-членка може да го разубеди да упражнява своето право на влизане и пребиваване в тази държава-членка. Съдът уточнява също, че гражданин на държава извън Общността, съпруг на гражданин на Съюза, който придружава или се присъединява към този гражданин на Съюза, може да се ползва от тази директива, независимо от мястото и от датата на сключването на техния брак, както и от начина, по който посоченият съпруг е влязъл в приемащата държава-членка, и че не е необходимо към момента, в който се премества, гражданинът вече да е създал семейство, за да могат членовете на неговото семейство, граждани на трети страни, да се ползват от предоставените от същата директива права. Накрая, думите „членовете на [семейството на гражданин на Съюза], които го придружават“¹⁵ следва да се тълкуват като включващи едновременно членовете на семейството на гражданин на Съюза, които са влезли с последния в приемащата държава-членка, и тези, които пребивават с него в тази държава-членка, без в този втори случай да се прави разграничение дали те са влезли в тази държава-членка преди или след гражданина на Съюза или преди или след като са станали членове на неговото семейство.

В посоченото по-горе дело *Jira* Съдът е сезиран с въпроса дали общностното право, и в частност Директива 2004/38, допуска национална правна уредба, която позволява да се ограничи правото на гражданин на дадена държава-членка да пътува до територията на друга държава-членка, по-специално на основание че преди това той е бил експулсиран оттам, тъй като е бил „незаконно пребиваващ“. Съдът посочва, че такъв гражданин се ползва със статута на гражданин на Съюза и следователно може да се позовава на правото на свободно движение и пребиваване на територията на държавите-членки, включително по отношение на своята държава-членка на произход, което включва както правото на гражданите на Съюза да влизат в държава-членка, различна от тази, от която произхождат, така и правото да напускат последната. Същевременно това право може да бъде придружено с ограничения и условия, предвидени от Договора, по-конкретно поради изисквания, свързани с общественния ред или обществената сигурност, които държавите-членки са компетентни да определят. В общностен контекст обаче те следва да се разбират в тесен смисъл. Съдът уточнява, че такова очертаване означава по-специално че за да са обосновани, мер-

¹³ Решение от 23 септември 2003 г., C-109/01, Recueil, стр. I-9607.

¹⁴ Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета от 15 октомври 1968 година относно свободното движение на работници в Общността (ОВ L 257, стр. 2; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 11), изменен с Директива 2004/38.

¹⁵ Член 3, параграф 1 от Директива 2004/38.

ките, приети по съображения, свързани с обществения ред или обществената сигурност, трябва да се основават изключително на личното поведение на въпросното лице, а не на съображения за обща превенция. Мярка, която ограничава свободното движение, трябва да бъде приета в светлината на съображенията, свързани със защитата на обществения ред и на обществената сигурност на държавата-членка, която я приема: макар да не е изключено органите на посочената държава-членка да могат да вземат предвид мотивите, на които се позовава друга държава-членка, за да обоснове решение за извеждане на гражданин на Общността от територията на последната държава, рестриктивната мярка не би могла да се основава изключително на посочените мотиви. Съдът стига до извода, че общностното право допуска разглежданата национална правна уредба, при условие че са изпълнени някои изисквания. От една страна, личното поведение на този гражданин трябва да представлява истинска, настояща и достатъчно сериозна заплаха, която засяга някой от основните интереси на обществото. От друга страна, предвидената рестриктивна мярка трябва да е необходима и пропорционална на постигането на преследваната с нея цел.

По дело *Nerkowska* (Решение от 22 май 2008 г., С-499/06) Съдът постановява, че правото на всеки гражданин на Съюза да се придвижва и да пребивава свободно на територията на държавите-членки трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска законодателство на държава-членка, по силата на което като цяло и при всички обстоятелства последната отказва да изплаща на своите граждани обезщетение, предоставяно на цивилните жертви на войната или репресиите, само поради факта, че те не пребивават през целия период на изплащане на това обезщетение на територията на тази държава, а пребивават на територията на друга държава-членка. Съдът припомня, че посоченото обезщетение е от компетентността на държавите-членки, но че последните трябва да упражняват тази компетентност при спазване на общностното право, в частност на правото на свободно движение на гражданите на Съюза. Изискването за пребиваване на национална територия за предоставянето на това обезщетение е ограничение на упражняването на тази свобода. Съдът приема, че представляват обективни съображения от общ интерес, които могат да обосноват това ограничение, както желанието да се гарантира наличието на връзка между обществото в засегнатата държава-членка и получателя на обезщетението, така и необходимостта да се провери дали последният продължава да отговаря на условията за предоставяне на това обезщетение. Същевременно обстоятелството, че от една страна, дадено лице е гражданин на държавата-членка, която предоставя съответното обезщетение, и от друга страна, фактът, че лицето е живяло в тази държава-членка повече от двадесет години, може да са достатъчни, за да се установи тази връзка. При тези обстоятелства изискването за пребиваване през целия период на изплащане на обезщетението трябва да се счита за несъразмерно. Освен това за да се провери, че получателят продължава да отговаря на условията за предоставяне на обезщетението, съществуват други средства, които са по-малко ограничителни и също толкова ефикасни.

Свободно движение на стоки

В областта на свободното движение на стоки Съдът постанови няколко решения относно съвместимостта с общностното законодателство на национални разпоредби, представляващи мерки с равностоен на количествени ограничения ефект.

Най-напред по дело *Dynamic Medien* (Решение от 14 февруари 2008 г., C-244/06, Сборник, стр. I-505) Съдът се е спрял на германска национална правна уредба, по силата на която са забранени продажбата и прехвърлянето по пощата на видеограми, по отношение на които нито компетентен национален орган, нито национална организация за саморегулиране на доброволен принцип не е извършил(а) контрол и класификация за целите на закрилата на непълнолетните лица и върху които няма обозначение от този орган или тази организация за минималната възраст за гледането на тези видеограми. Съдът постановява, че такава правна уредба не съставлява условие за продажба, което може пряко или непряко, действително или потенциално да възпрепятства търговията между държавите-членки, а мярка с равностоен на количествено ограничение ефект по смисъла на член 28 ЕО, която по принцип е несъвместима с произтичащите от последния задължения. Според Съда такава правна уредба може все пак да бъде обоснована от целта за закрила на детето, доколкото е пропорционална на тази цел, какъвто е случаят, когато тя не се противопоставя на всяка форма на продажба на неконтролирани видеограми и когато допуска вноса и продажбата на такива видеограми на възрастни лица, като следи децата да нямат достъп до тях. Положението би било различно само ако установената с тази правна уредба процедура за контрол, за класификация и за обозначаване не е лесно достъпна или не може да бъде приключена в разумен срок или ако решението за отказ не подлежи на обжалване по съдебен ред.

По-нататък, по дело Комисия/Германия (Решение от 11 септември 2008 г., C-141/07) до Съда е отнесена германска правна уредба относно изискванията, на които трябва да отговарят външните аптеки, за да могат да искат да снабдяват с лекарствени продукти болничните заведения, разположени на националната територия, които *de facto* включват известна географска близост между аптеката, доставяща лекарствени продукти, и болницата. Съдът постановява, че макар такива разпоредби, при положение че не се отнасят до характеристиките на лекарствените продукти, а единствено до режима, при който те могат да бъдат продавани, да трябва да се разглеждат като отнасящи се до режима на продажба, все пак тези разпоредби могат да възпрепятстват търговията в Общността и поради това съставляват мярка с равностоен на количествено ограничение върху вноса ефект, забранена по принцип от член 28 ЕО. Според Съда те същевременно са обосновани със съображения за закрила на общественото здраве. Такава правна уредба наистина е от естество да осъществи целта за гарантиране на сигурно и качествено снабдяване на болниците на засегнатата държава-членка и в действителност транспонира в системата на външно снабдяване на болниците изисквания, аналогични на тези, които характеризират системата на вътрешно снабдяване, а именно изискването за фармацевт, който от една страна отговаря за снабдяването с лекарствени продукти и от друга страна е бързо и редовно на разположение на място. По този начин разглежданата правна уредба осигурява равностойност и съвместимост на всички аспекти на системата на снабдяване с лекарствени продукти на болниците в засегнатата държава-членка и гарантира единството и равновесието на тази система.

Накрая следва да се посочи делото *Gysbrechts и Santurel Inter* (Решение от 16 декември 2008 г., C-205/07), свързано със съвместимостта на белгийската правна уредба в областта на договорите за продажба от разстояние с Договора ЕО. Тази правна уредба забранява на продавача да изисква авансово плащане или пълно плащане от

потребителя, а дори според белгийските органи и номера на платежната му карта, преди изтичането на императивно установения срок от седем работни дни за отмятане от договора. След като приема, че такива забрани представляват мярка с равностоен на количествено ограничение върху износа ефект, Съдът постановява, че макар забраната да се изисква авансово плащане или пълно плащане от потребителя да е обоснована от необходимостта последният да бъде защитен, обратно, наложената на доставчика забрана да изисква номера на платежната карта на потребителя надхвърля необходимото за гарантиране на ефективно упражняване на правото на потребителя на отказ от договора. Действително ползата от такава забрана е само в изключването на риска доставчикът да получи цената преди изтичане на срока за отмятане от договора. В случай обаче че този риск се прояви, поведението на доставчика само по себе си нарушава забраната да се поиска авансово плащане или пълно плащане от потребителя, която е подходяща и пропорционална мярка за постигане на преследваната от нея цел. Следователно член 29 ЕО допуска забрана за доставчика при трансгранична продажба от разстояние да изисква авансово плащане или каквото и да е плащане от страна на потребителя преди изтичане на срока за отказ от договора, но не допуска забрана преди изтичане на посочения срок да се иска номерът на платежната карта на потребителя.

Селско стопанство

По дело Комисия/Германия (Решение от 26 февруари 2008 г., С-132/05, Сборник, стр. I-957) от Съда бе поискано да се произнесе дали държава-членка не изпълнява задълженията си, като отказва да санкционира на своя територия използването на наименованието „parmesan“ върху етикетите на продукти, които не отговарят на изискванията на продуктовата спецификация на защитеното наименование за произход (наричано по-нататък „ЗНП“) „Parmigiano Reggiano“, и по този начин поощрява злоупотребата с добрата репутация на автентичния продукт, защитен на общностно ниво¹⁶. Като посочва най-напред, че не само точната форма, под която е регистрирано ЗНП, се ползва от закрила според общностното право, Съдът констатира, че предвид фонетичната и визуална прилика между разглежданите наименования и аналогичния външен вид на продуктите, използването на наименованието „parmesan“ трябва да се определи като пресъздаване на ЗНП „Parmigiano Reggiano“. След като държавата не е доказала, че наименованието „parmesan“ притежава родов характер, тя не може да се позовава на това изключение, установено от Регламент № 2081/92.

Накрая, що се отнася до задължението на държавата да санкционира поведението, които накърняват ЗНП, Съдът припомня, че самата възможност за позоваване на разпоредбите на един регламент пред националните юрисдикции не освобождава държавите-членки от задължението да приемат националните мерки, които позволяват да се осигури пълно и цялостно приложение на тези разпоредби, когато това се окаже необходимо, и установява, че разглежданият правов ред разполага с инструментите, които могат да гарантират както интересите на производителите, така и тези на потребителите. Същевременно не съществува задължение за държава-членка слу-

¹⁶ Регламент (ЕИО) № 2081/92 на Съвета от 14 юли 1992 година относно закрилата на географски указания и наименования за произход на земеделски продукти и храни (ОВ L 208, стр. 1).

жебно да приема необходимите мерки за санкциониране на своя територия на нарушенията на ЗНП, произхождащи от друга държава-членка. Службите за контрол, на които принадлежи задължението да осигурят спазването на ЗНП, са тези на държавата-членка, от която произхожда ЗНП, и следователно не попадат в компетентността на службите за контрол на разглежданата държава.

Свободно движение на хора, услуги и капитали

В областта на свободата на установяване делото *Cartesio* (Решение от 16 декември 2008 г., C-210/06) даде на Съда повод да уточни своята практика относно правото на дружествата да преместват седалището си в рамките на Съюза. Отправеният до Съда преюдициален въпрос се отнася до съвместимостта с членове 43 ЕО и 48 ЕО на унгарското законодателство, което възпрепятства възможността дружество, учредено по силата на националното право, да премести своето седалище в друга държава-членка, запазвайки качеството си на дружество, уредено от националното право на държавата-членка по учредяване. Съдът отговаря, че с оглед на настоящото състояние на общностното право посочените членове допускат такова законодателство. Действително, в съответствие с член 48 ЕО при липсата на еднообразна, предоставена от общностното право дефиниция на дружествата, които могат да се ползват от правото на установяване въз основа на единна привръзка, определяща приложимото спрямо дадено дружество национално право, въпросът дали член 43 ЕО се прилага спрямо дружество, което се позовава на установената в този член основна свобода, представлява предварителен въпрос, който с оглед на настоящото състояние на общностното право може да получи отговор само в приложимото национално право. Според Съда само ако се провери дали това дружество действително се ползва от свободата на установяване с оглед на посочените в член 48 ЕО условия възниква въпросът дали посоченото дружество е изправено пред ограничение на тази свобода по смисъла на член 43 ЕО. Следователно една държава-членка разполага с правомощието да определя както привръзката, която изисква от дружеството, за да може то да се разглежда като учредено по нейното национално право и което на това основание може да се ползва от правото на установяване, така и изискваната привръзка за по-нататъшното запазване на това негово качество. Това правомощие обхваща възможността тази държава-членка да не допуска уредено по нейното национално право дружество да запази това качество, ако възнамерява да се преобразува в друга държава-членка чрез преместване на своето седалище на територията на последната, като по този начин скъсва предвидената от националното право на държавата-членка по учредяване привръзка.

Все в областта на свободата на установяване, споменаване заслужава и делото *Lidl Belgium* (Решение от 15 май 2008 г., C-414/06), образувано по преюдициално запитване относно съвместимостта с член 43 ЕО на германския данъчен режим, който изключва приспадането от местно дружество на загубите, отнасящи се до негов чуждестранен постоянен обект. Съдът уточнява най-напред, че обхватът на член 43 ЕО включва учредяването и пълното притежание от физическо или юридическо лице, установено в една държава-членка, на постоянен обект, който не е отделно юридическо лице и се намира в друга държава-членка, както и дейността на дружество в друга държава-членка чрез постоянен обект, определен в приложима спогодба за избягване на двойното данъчно облагане, който за целите на данъчното право, чийто

източник е Спогодбата, е самостоятелна единица. По-нататък, Съдът постановява, че член 43 ЕО допуска дружество, установено в една държава-членка, да няма възможност да приспадне от данъчната си основа загуби, отнасящи се до негов постоянен обект, който се намира в друга държава-членка, доколкото по силата на спогодба за избягване на двойното данъчно облагане доходите на този обект се облагат във втората държава-членка, където споменатите загуби могат да бъдат признати при облагането на доходите на този постоянен обект през следващи години. Действително такъв данъчен режим установява различното данъчно третиране, поради което местно дружество може да бъде възпряно да упражнява своята дейност чрез постоянен обект, намиращ се в друга държава-членка. Според Съда обаче такъв режим може да бъде обоснован от гледна точка на необходимостта от запазване на разпределението на данъчните правомощия между държавите-членки и на необходимостта от предотвратяване на опасността от двойно признаване на загубите, които, взети заедно, преследват законни цели, съвместими с Договора, и поради това съставляват императивни съображения от обществен интерес, стига този режим да е пропорционален на посочените цели.

В областта на свободното предоставяне на услуги специално внимание следва да се отдели на три дела.

На първо място, това е делото *Centro Europa 7* (Решение от 31 януари 2008 г., C-380/05, Сборник, стр. I-349) относно италиански оператор в сектора на телевизионната дейност, титуляр на концесия, разрешаваща излъчване, който е в невъзможност да излъчва поради липсата на разпределяне на радиочестоти за излъчване. Съдът тълкува разпоредбите на общностното право¹⁷, отнасящи се до критериите за отпускане на тези радиочестоти. Той посочва, че последователното прилагане на въведените от италианското законодателство в полза на съществуващите канали преходни режими има за последица възпрепятстването на достъпа до пазара на лишените от радиочестоти за излъчване оператори. Общото разрешение за извършване на дейност на пазара на услугите по разпръскване единствено в полза на съществуващите канали укрепва този ограничителен ефект. Това води до замразяването на структурите на националния пазар и защитата на позицията на посочените канали. Съдът уточнява, че режим, който ограничава броя на операторите на националната територия, може да бъде обоснован с цели от общ интерес, но в такъв случай трябва да бъде уреден въз основа на обективни, прозрачни, недискриминационни и пропорционални критерии. Това не е така при режим, който разпределя радиочестотите за излъчване при условия на изключителност и без ограничение във времето на ограничен брой съществуващи оператори, без да взема предвид посочените по-горе критерии. Съдът стига до извода, че национално законодателство, чието прилагане води до положение, в което оператор — титуляр на концесия, няма възможност да излъчва поради

¹⁷ Директива 2002/21/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 година относно общата регулаторна рамка за електронните съобщителни мрежи и услуги (Рамкова директива) (ОВ L 108, стр. 33; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 35, стр. 195). Директива 2002/20/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 година относно разрешението на електронните съобщителни мрежи и услуги (Директива за разрешение) (ОВ L 108, стр. 21; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 35, стр. 183) и Директива 2002/77/ЕО на Комисията от 16 септември 2002 година относно конкуренцията на пазарите на електронни съобщителни мрежи и услуги (ОВ L 249, стр. 21; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 132).

липса на радиочестоти за излъчване, отпуснати въз основа на посочените критерии, е в противоречие с принципите на Договора относно свободното предоставяне на услуги, както и с принципите, установени от новата обща регулаторна рамка на електронните съобщителни мрежи и услуги¹⁸.

На второ място, това е делото Ruffert (Решение от 3 април 2008 г., C-346/06), по което Съдът изследва въпроса дали свободното предоставяне на услуги не допуска законодателство на държава-членка, съгласно което изпълнителят на обществена поръчка за строителство трябва писмено да се задължи да изплаща на своите служители най-малко възнаграждението, предвидено в приложимия колективен трудов договор, и да наложи това задължение на своите транснационални подизпълнители, които командирова работници в посочената държава-членка, като неизпълнението на това задължение е свързано с плащането на договорна неустойка. Съдът постановява, че макар по силата на разпоредбите на Директива 96/71¹⁹ относно командироването на работници в рамките на предоставянето на услуги държава-членка да има възможността да наложи минимални ставки на заплащане на установени в други държави-членки предприятия в рамките на предоставянето на транснационални услуги, тя няма право да налага на посочените предприятия ставка на заплащане, предвидена в приложим колективен трудов договор, дори ако тя надхвърля приложимата по силата на законодателството на мястото на изпълнение на съответните услуги и необявен за общоприложим, като предписва чрез законодателна мярка, на възлагащия орган да възлага обществена поръчка за строителство само на предприятия, които при подаването на офертите писмено се задължават да изплащат на своите служители като насрещна престация за изпълнението на посочените услуги най-малко възнаграждението, предвидено в колективния трудов договор. Такова законодателство представлява ограничение на свободното предоставяне на услуги, предвидено в член 49 ЕО, в смисъл че може да наложи на доставчиците на услуги, установени в друга държава-членка, където минималните ставки за заплащане са по-ниски, допълнителна икономическа тежест, която може да направи невъзможно, да попречи или да направи по-малко привлекателно изпълнението на техните услуги в приемащата държава-членка.

Накрая, делото Комисия/Люксембург (Решение от 19 юни 2008 г., C-319/06), по което Съдът постановява, че член 3, параграф 10, първо тире от Директива 96/71 относно командироването на работници в рамките на предоставянето на услуги представлява отклонение от принципа, според който въпросите, по които приемащата държава-членка може да наложи законодателството си на предприятията, които командирова работници на нейна територия, са изчерпателно посочени в член 3, параграф 1, първа алинея от тази директива. Възможността, призната от този член на приемащата държава-членка, на основата на равно третиране да налага на посочените предприятия условия на работа по въпроси, различни от посочените в член 3, параграф 1, първа алинея от същата директива, при условие че става въпрос за разпоредби,

¹⁸ Известна под названието „НОРР“, тя се състои от Рамковата директива и от четири специфични директиви, сред които Директивата за разрешение, допълнени с Директива 2002/77.

¹⁹ Директива 96/71/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 1996 година относно командироването на работници в рамките на предоставянето на услуги (ОВ L 18, стр. 1; Специално издание на български език 2007 г. глава 5, том 4, стр. 29).

свързани с обществения ред, представлява изключение от системата, установена с посочената директива, както и отклонение от основния принцип за свободно предоставяне на услуги, и трябва да бъде предмет на стриктно тълкуване. При това положение Съдът установява, че държава-членка не изпълнява задълженията си по силата на член 3, параграф 10, първо тире от същата директива, като обявява, че представляват разпоредби за опазване на националния обществен ред, на първо място, по-специално разпоредбите на обявените за общоприложими колективни договори, и на второ място, тези за транспониране на Директива 96/71, които задължават съответните предприятия да командирова само персонала, обвързан с предприятието чрез писмен трудов договор или друг документ, който се счита за аналогичен по смисъла на Директива 91/533²⁰, и от друга страна, да спазват националното законодателство в областта на работата на непълно работно време и на работата на срочен трудов договор. Съдът установява също, че държава-членка не изпълнява задълженията си по член 49 ЕО, от една страна, като задължава предприятията със седалище извън националната територия, които командирова работници в нея, преди началото на командировката да депозират при пълномощник *ad hoc*, който пребивава на националната територия, документите, необходими за осъществяването на контрола върху задълженията им в изпълнение на националното законодателство и да ги оставят при него за неопределен период след края на престацията, и от друга страна, като определя във вътрешноправна уредба, установяваща процедура по предварително деклариране в случай на командироване на работници условията за достъп до съществената информация, необходима за осъществяването на контрол от компетентните национални органи, по начин, лишен от необходимата яснота за осигуряване на правната сигурност на предприятията, които желаят да командирова работници на територията на посочената държава-членка.

В областта на свободата на установяване и на свободното предоставяне на услуги е разгледано делото *ASM Brescia* (Решение от 17 юли 2008 г., C-347/06), което се отнася до италианската правна уредба, приета с оглед на предсрочното прекратяване в края на преходен период на концесия за разпределение на природен газ, предоставена без провеждане на процедура за предоставяне на концесия, каквато е предвидена в Директива 2003/55 относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и отменяне на Директива 98/30²¹. Отправените до Съда преюдициални въпроси се отнасят по-точно до съвместимостта на удължаването при определения условия на разглеждания преходен период с посочената директива и член 43 ЕО, член 49 ЕО и член 86, параграф 1 ЕО. Съдът решава, че както Директива 2003/55, така и член 43 ЕО, член 49 ЕО и член 86, параграф 1 ЕО допускат такава правна уредба, доколкото, що се отнася до съвместимостта с посочените по-горе разпоредби от Договора за ЕО, такова удължаване може да се счита като необходимо за съдоговорящите, за да прекратят договорните си отношения в приемливи условия както от гледна точка на

²⁰ Директива 91/533/ЕИО на Съвета от 14 октомври 1991 година относно задължението на работодателя да информира работниците или служителите за условията на трудовия договор или на трудовото правоотношение (ОВ L 288, стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 2, стр. 174).

²¹ Директива 2003/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и отменяне на Директива 98/30/ЕО (ОВ L 176, стр. 57; Специално издание на български език, 2007 г., глава 12, том 2, стр. 80).

изискванията на обществената услуга, така и от икономическа гледна точка. Във връзка с последното Съдът приема, че макар италианската правна уредба да въвежда разлика в третирането, която представлява непряка дискриминация, основана на гражданство, тази разлика в третирането може все пак да бъде обоснована поради необходимостта да се спазва принципът на правна сигурност, който изисква по-специално правилата на правото да бъдат ясни, точни и предвидими по отношение на тяхното действие. Според Съда този принцип не само позволява, но също и налага прекратяването на една такава концесия да бъде придружено с преходен период, който да позволи на съдоговарящите да приключат договорните си отношения в приемливи условия както от гледна точка на изискванията на обществената услуга, така и от икономическа гледна точка.

Що се отнася до свободното движение на капитали, следва да се отбележи делото *Arens-Sikken* (Решение от 11 септември 2008 г., С-43/07), в което се разглежда правна уредба относно изчисляването на дължимите данък върху наследството и данък при прехвърляне за недвижим имот, разположен в държава-членка, която при изчисляването на посочените данъци не предвижда приспадането на задълженията, свързани с превишаване на полученото вследствие на делба чрез завещание от възходящ, когато лицето, чието наследство е открито, не е било към момента на смъртта си местно лице в тази държава, а в друга държава-членка. Съдът постановява, че разпоредбите на Договора относно свободното движение на капитали не допускат такава правна уредба, доколкото тя прилага прогресивна ставка на облагане и поради това неотчитането на посочените задължения заедно с прогресивната ставка би могло да доведе до по-голяма данъчна тежест за наследниците, които не могат да се позовават на такова приспадане. По този начин Съдът отхвърля довода, че въведеното различно третиране се отнасяло до положения, които не са обективно сравними, щом разглежданата национална правна уредба третира по един и същ начин — с изключение на приспадането на задълженията — наследствата на местните и чуждестранните лица за целите на данъка върху наследството. Съдът уточнява също така, че при липса на договор за избягване на двойното данъчно облагане държавата-членка, в която е разположен недвижимият имот, не би могла за обосноваване на произтичащо от нейната правна уредба ограничение върху свободното движение на капитали да се позовава на съществуването на независима от нейната воля възможност за предоставяне от държавата-членка, в която е пребивавало към момента на смъртта си починалото лице, на данъчен кредит, който би могъл изцяло или отчасти да компенсира претърпяната от наследниците му загуба поради неотчитането при изчисляването на данъка при прехвърляне от държавата-членка, в която е разположен посоченият недвижим имот, на задълженията, свързани с превишаване на полученото вследствие на делба чрез завещание от възходящ.

Следва да бъде споменато и делото *Truck Center* (Решение от 22 декември 2008 г., С-282/07), по което Съдът дава отговор на искане за тълкуване на разпоредбите от Договора относно свободното движение на капитали с оглед на разпоредбите на белгийското законодателство в областта на корпоративния данък. По силата на това законодателство за лихвите, изплащани от местно дружество на местно за друга държава-членка дружество, се удържа данък при източника (наречен авансов данък върху доходите от движими вещи и капитали), докато от това удържане се освобождават лихвите, изплащани на местно дружество бенефициер. Съдът постановява, че разпоредбите на Договора относно свободата на установяване и свободното движе-

ние на капитали допускат такава данъчна уредба. След като припомня, че при преките данъци положението на местните и на чуждестранните лица по принцип не е сходно, Съдът констатира, че разглежданата разлика в третирането, състояща се в прилагането на различни техники на данъчно облагане според това дали съответните дружества са установени в Белгия или в друга държава-членка, се отнася до положения, които не са обективно сходни. Всъщност според Съда положението на белгийската държава, видовете данъчно облагане на лихвите, почиващи на различни правни основания, както и положенията, в които се намират дружествата — бенефициери по лихвите, що се отнася до събирането на данъка, се различават в зависимост от това дали дружествата — бенефициери по посочените лихви, са местни или не. Съдът постановява също, че разликата в третирането, която произтича от разглежданата уредба, не осигурява непременно предимство на местните дружества бенефициери, при положение че, от една страна, те са длъжни предварително да плащат корпоративен данък на вноски, а от друга страна, ставката на авансовия данък върху доходите от движими вещи и капитали, събиран върху лихвите, изплащани на чуждестранно дружество, е значително по-ниска от тази на корпоративния данък, събиран върху доходите на местни дружества — бенефициери по лихви. При тези обстоятелства така създадената разлика в третирането не съставлява ограничение на свободата на установяване и на свободното движение на капитали.

В областта на свободното движение на работници Съдът се произнесе по признаването на дипломи, получени в резултат от обучения, осъществени в рамките на „споразумения за приравняване“.

По дело Комисия/Гърция (Решение от 23 октомври 2008 г., С-274/05) Комисията е упрекнала Република Гърция, че не признава дипломите, издадени от компетентните органи на други държави-членки след обучения, осъществени в рамките на споразумения, по силата на които обучение, осъществено от частна организация в Гърция, се приравнява от посочените органи, и че предоставя на Съвета, отговарящ за приравняването на професионалните квалификации в документите за висше образование, правомощието да проверява наличието на изискванията за издаване и естеството на заведението, в което титулярът е получил образованието си. С оглед на разпоредбите на Директива 89/48²², изменена с Директива 2001/19²³, Съдът постановява, на първо място, че от член 1, буква а), първа алинея от посочената директива следва, че изразът „в преобладаващата си част в Общността“ обхваща както образованието, получено изцяло в държавата-членка, издала документа за въпросното образование, така и това, което е частично или изцяло получено в друга държава-членка. На второ

²² Директива 89/48/ЕИО на Съвета от 21 декември 1988 година относно обща система за признаване на дипломите за висше образование, издадени след завършването на професионално образование и обучение с минимална продължителност от три години (ОВ L 19, стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г.; глава 5, том 2, стр. 76).

²³ Директива 2001/19/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 14 май 2001 година за изменение на Директиви 89/48/ЕИО и 92/51/ЕИО на Съвета относно общата система за признаване на професионални квалификации и Директиви 77/452/ЕИО, 77/453/ЕИО, 78/686/ЕИО, 78/687/ЕИО, 78/1026/ЕИО, 78/1027/ЕИО, 80/154/ЕИО, 80/155/ЕИО, 85/384/ЕИО, 85/432/ЕИО, 85/433/ЕИО и 93/16/ЕИО на Съвета относно професиите на медицинска сестра, отговаряща за общомедицински грижи, на практикуващ стоматолог, на ветеринарен лекар, на акушерка, на архитект, на фармацевт и на лекар (ОВ L 206, стр. 1; Специално издание на български език 2007 г., глава 5, том 6, стр. 60).

място, макар методът за признаване на дипломите за висше образование, предвиден в посочената директива, да не води до автоматично и безусловно признаване на съответните дипломи, както и на съответните професионални квалификации, в частност по отношение на предвидената в член 4 от същата директива възможност държавите-членки да налагат компенсаторни мерки, Съдът приема, че лицето, което иска признаване на диплома, има възможност да избира вида компенсаторни мерки, не само що се отнася до професиите, предполагащи познаване на националното право, но и до всички останали професии, които са предмет на различни специални разпоредби. На трето място, Съдът потвърждава, че по силата на член 8, параграф 1 от тази директива само органите, издаващи дипломи, могат да проверяват в светлината на приложимите в рамките на техните системи за професионално обучение норми условията, които се изискват за тяхното издаване, и естеството на заведението, в което титулярът е получил образованието си. Напротив, приемащата държава-членка не би могла да изследва основанието, на което дипломите са били издадени. Накрая Съдът постановява, че по силата на член 3 от посочената директива приемащата държава-членка трябва да позволи в публичния сектор новото класиране в по-горна степен на лица, назначени на ниво, по-ниско от това, за което биха могли да претендират, ако дипломите им са били признати от компетентен орган.

Освен това по повод на две дела относно тълкуването на разпоредбите на Регламент № 1408/71²⁴ Съдът продължи да доразвива своята практика в областта на социалното осигуряване на работниците мигранти. Делото Правителство на Френската общност и Валонско правителство (Решение от 1 април 2008 г., С-212/06) се отнася до схема за осигуряване за грижи, въведена от фламандското правителство на Кралство Белгия в нидерландската езикова област и в двуезичната област Bruxelles-Capitale. Тази схема предвижда при спазване на някои условия и до определен максимален размер да се поемат от осигурителна каса някои разходи, причинени в резултат на състояние на зависимост поради здравословни причини. Възможност за присъединяване към тази схема имат единствено лицата, пребиваващи в двете посочени по-горе области, както и лицата, работещи на територията на посочените области и пребиваващи в държава-членка, различна от Белгия. Лицата, които, независимо че работят в нидерландската езикова област или в двуезичната област Bruxelles-Capitale, пребивават в друга част от националната територия, следователно са изключени от схемата. След като потвърждава, че обезщетенията, плащани въз основа на схема като въпросната схема за осигуряване за грижи, попадат в материалното приложно поле на Регламент № 1408/71, Съдът припомня, че членове 39 ЕО и 43 ЕО не допускат никаква национална мярка, която, макар и приложима без дискриминация с оглед на гражданството, може да затрудни или да направи по-малко привлекателно упражняването от гражданите на Общността на гарантираните от Договора основни свободи. При това положение членове 39 ЕО и 43 ЕО трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат съществуването на правна уредба на съставна част на федерална държава-членка като тази, уреждаща осигуряването за грижи, ограничаваща възможността за присъединяване към схема за социално осигуряване и ползването на предвидени от нея престации до лицата, които или пребивават на територията, попадаща в компетент-

²⁴ Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социално осигуряване на заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността (ОВ L 149, стр. 2; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 26).

ността на тази съставна част, или упражняват професионална дейност на същата територия, като пребивават в друга държава-членка, доколкото такова ограничение засяга граждани на други държави-членки или граждани на същата държава, възползвали се от правото си на свободно движение във вътрешността на Европейската общност.

Член 13, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71, изменен с Регламент № 647/2005²⁵, предвижда, че лице, което е заето на работа на територията на една държава-членка, е подчинено на законодателството на тази държава, дори и ако пребивава на територията на друга държава-членка. По дело *Vosmann* (Решение от 20 май 2008 г., С-352/06) Съдът разглежда положението на работник, лишен от семейни надбавки от държавата-членка по пребиваването си поради възобновяването на работа в друга държава-членка. Съдът подчертава, че член 13, параграф 2, буква а) трябва да се тълкува в светлината на член 42 ЕО, който цели да улесни свободното движение на работници и означава по-конкретно че работниците мигранти не трябва нито да губят права на обезщетения за социално осигуряване, нито да търпят намаляване на размера им поради факта, че са упражнили правото на свободно движение, предоставено им от Договора. От това Съдът прави извода, че не би могло да се отрече правомощието на държавата-членка по пребиваването да предостави семейни надбавки на лицата, които пребивават на нейна територия, както и че посочената разпоредба от регламента допуска работник мигрант, който е подчинен на схемата за социално осигуряване на държавата-членка по заетостта, да получава съгласно националното законодателство на държавата-членка по пребиваване семейни обезщетения в последната държава. Националната юрисдикция следва да определи дали обстоятелствата по конкретния случай са релевантни за преценката дали работникът отговаря на условията за предоставяне на такова семейно обезщетение съгласно законодателството на въпросната държава-членка.

Транспорт

Четири дела заслужават специално отбелязване в областта на транспорта.

Що се отнася до автомобилния транспорт, по отношение на водачи, на които е отказано признаването на свидетелствата им за управление на моторни превозни средства, придобити в Чешката република след административно отнемане на германското им свидетелство за управление на моторни превозни средства поради употреба на наркотици или алкохол, по съединени дела *Wiedemann* и *Funk* (Решение от 28 май 2008 г., С-329/06 и С-343/06) Съдът посочва, че Директива 91/439 относно

²⁵ Регламент (ЕО) № 647/2005 на Европейския парламент и Съвета от 13 април 2005 година за изменение на Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета за прилагане на схеми за социално осигуряване на заети, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, и Регламент (ЕИО) № 574/72 на Съвета за определяне на реда за прилагане на Регламент (ЕИО) № 1408/71 (JO L 117, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 211).

свидетелствата за управление на моторни превозни средства²⁶ трябва да бъде тълкувана в смисъл, че не допуска дадена държава-членка да откаже да признае на своята територия валидността на свидетелство за управление, издадено по-късно от друга държава-членка, докато неговият притежател не е изпълнил условията, изисквани в първата държава-членка за издаването на ново свидетелство след отнемането на по-ранно свидетелство, включително проверка на годността за управление, удостоверяваща, че вече не са налице основанията, обосноваващи посоченото отнемане. Същевременно тази директива допуска дадена държава-членка да откаже да признае на своята територия правото на управление, произтичащо от свидетелство за управление, издадено по-късно от друга държава-членка, ако е установено въз основа на посочване в същото или на друга неоспорима информация, произхождаща от държавата-членка на издаване, че при издаването на посоченото свидетелство неговият притежател, спрямо когото на територията на първата държава-членка е била наложена мярка за отнемане на по-ранно свидетелство, не е имал обичайно пребиваване на територията на държавата-членка на издаване. Освен това посочената директива не допуска държава-членка временно да отнеме правото на управление, произтичащо от свидетелство за управление, издадено от друга държава-членка, когато последната държава-членка проверява условията за издаване на това свидетелство.

Относно въздушния транспорт, в рамките на спор между пътник и авиокомпания, която отказва да го обезщети след отмяната на полет от Манила (Филипините), по дело *Emirates Airlines* (Решение от 10 юли 2008 г., C-173/07) Съдът обявява, че пътуването с отиване и връщане не може да се счита за един и същи полет по смисъла на Регламент № 261/2004 относно създаване на общи правила за обезщетяване и помощ на пътниците²⁷. Следователно член 3, параграф 1, буква а) от него, който предвижда прилагането на посочения регламент за пътници, заминаващи от летище, намиращо се на територията на държава-членка, за която Договорът се прилага, трябва да се тълкува в смисъл, че той не се прилага към случай на пътуване с отиване и връщане, в който пътниците, първоначално заминали от летище, намиращо се на територията на държава-членка, по отношение на която се прилага Договорът за ЕО, се връщат на това летище с полет, излитащ от летище, което се намира в трета страна. Обстоятелството, че полетът на отиване и обратният полет са предмет на една резервация, не влияе на тълкуването на тази разпоредба.

Все във връзка с въздушния транспорт, по дело *Wallentin-Hermann* (Решение от 22 декември 2008 г., C-549/07) Съдът е трябвало да тълкува член 5, параграф 3 от Регламент № 261/2004, който урежда обезщетяването на пътниците в случай на отмяна на полет и понятието „извънредни обстоятелства“. Съдът решава, че произте-

²⁶ Директива 91/439/ЕИО на Съвета от 29 юли 1991 година относно свидетелствата за управление на моторни превозни средства (ОВ L 237, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 7, том 2, стр. 62), изменена с Регламент (ЕО) № 1882/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 29 септември 2003 г. (ОВ L 284, стр. 1, Специално издание на български език, 2007 г., глава 1, том 4, стр. 213).

²⁷ Регламент (ЕО) № 261/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 11 февруари 2004 година относно създаване на общи правила за обезщетяване и помощ на пътниците при отказан достъп на борда и отмяна или голямо закъснение на полети, и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 295/91 (ОВ L 46, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 7, том 12, стр. 218).

къл с летателен апарат технически проблем, довел до отмяната на полет, не спада към понятието „извънредни обстоятелства“ по смисъла на тази разпоредба, освен ако този проблем произтича от събития, които по своето естество или произход не са присъщи на нормалното упражняване на дейността на съответния въздушен превозвач и са извън ефективния му контрол. Дори техническият проблем с летателен апарат да може да се причисли към неочакваните дефекти в системата за безопасност на полета, все пак тези обстоятелства не могат да се квалифицират като извънредни, докато технически проблем, произтичащ от дефект при поддръжката на самолет, трябва да се счита като присъщ на нормалното упражняване на дейността на въздушния превозвач. Той уточнява, че Конвенцията от Монреал не се оказва определяща за тълкуването на това понятие. Освен това Съдът добавя, че отчетената при въздушен превозвач честота на техническите проблеми не представлява сама по себе си елемент, от който може да се направи извод дали са налице „извънредни обстоятелства“ по смисъла на член 5, параграф 3 от Регламент № 261/2004. Накрая Съдът постановява, че обстоятелството, че въздушен превозвач е спазил минималните правила за поддръжка на летателен апарат, само по себе си не е достатъчно за установяване, че този превозвач е взел „всички разумни мерки“ по смисъла на този член, и следователно за освобождаване на посочения превозвач от неговото задължение за обезщетение, предвидено в член 5, параграф 1, буква в) и член 7, параграф 1 от този регламент. Следователно, тъй като не всички извънредни обстоятелства са освобождаващи, а единствено тези, които не биха могли да бъдат избегнати дори при вземане на всички разумни мерки, този, който възнамерява да се позовава на тях, трябва да установи, че те не биха могли да бъдат избегнати чрез съобразени със ситуацията мерки, освен с цената на непоносими жертви с оглед на капацитета на предприятието му.

По отношение на морския транспорт, Съдът посочва в дело *The International Association of Independent Tanker Owners* и др. (Решение от 3 юни 2008 г., C-308/06), че член 4 от Директива 2005/35 относно замърсяване от кораби²⁸ във връзка с член 8 от последната, като задължава държавите-членки да санкционират изхвърлянето на замърсяващи вещества от корабите, ако е извършено „умишлено, поради самонадеяност или поради груба небрежност“, без обаче да определя тези понятия, не нарушава общия принцип на правна сигурност, доколкото налага на държавите-членки да санкционират изхвърлянето на замърсяващи вещества от корабите, извършено поради „груба небрежност“. Действително тези различни понятия, и по-специално това за „груба небрежност“, отговарят на критерии за ангажиране на отговорността, предназначени да се прилагат към неопределен брой случаи, които не могат да бъдат предварително посочени, а не към точно определени деяния, които могат да бъдат подробно описани в нормативен акт на общностното или националното право. Освен това тези понятия са изцяло включени и използвани в съответните правни системи на държавите-членки. В това отношение понятието „груба небрежност“ по смисъла на посочения член 4 трябва да се разбира като включващо неумишлено действие или бездействие, с което отговорното лице нарушава тежко задължението за полагане на грижа, което предвид своите качества, знания, способности и индивидуално положение е било длъжно и е могло да спази. На последно място, съгласно член 249 ЕО Директива 2005/35 трябва да

²⁸ Директива 2005/35/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 септември 2005 година относно замърсяване от кораби и налагане на санкции при нарушения (ОВ L 255, стр. 11; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 15, стр. 158).

бъде транспонирана от държавите-членки в разпоредбите на съответния им правов ред. Така правилата, приемани от държавите-членки, дават самото определение на визираните в член 4 от тази директива нарушения и посочват приложимите санкции.

Правила на конкуренция

Във връзка с правилата на конкуренция, приложими за предприятията, особено внимание следва да се отдели на четири решения.

Във връзка с понятията за предприятие и за икономическа дейност, по делото MOTOE (Решение от 1 юли 2008 г., C-49/07) Съдът постановява, че юридическо лице, чиято дейност е да организира спортни състезания и в нейните рамки да сключва договори за спонсорство, реклама и застраховка, предназначени за използването на състезанията с търговска цел, която представлява източник на приходи за това образувание, трябва да се квалифицира като предприятие по смисъла на общностното право в областта на конкуренцията. Тази квалификация не се поставя под съмнение поради факта, че такова образувание има нестопанска цел, нито поради факта, че то разполага с правомощието да дава становище по подадените до органите на власт заявления за разрешение за организиране на състезания, като участието на това образувание в процеса на вземане на решения от органите трябва да се разграничава от икономическите дейности, упражнявани от него, каквито са организирането и използването с търговска цел на състезания. Съдът припомня също, че връзката на дадена дейност със спорта не представлява пречка за прилагането на разпоредбите на Договора. Накрая, с това решение Съдът приема, че членове 82 ЕО и 86 ЕО не допускат национална правна уредба, която предоставя на юридическо лице, което организира спортни състезания и сключва в тази връзка договори за спонсорство, реклама и застраховка, правомощието да дава становище по подадените заявления за разрешение за организиране на такива състезания, без за това правомощие да са предвидени ограничения, задължения и контрол.

По дело CEPESA (Решение от 11 септември 2008 г., C-279/06) Съдът изследва условията за освобождаване на договорите за изключително снабдяване с петролни продукти (вж. още Решение от 14 декември 2006 г. по дело *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio*, C-217/05, Recueil, стр. I-11987). Такъв договор може да попадне в приложното поле на член 81, параграф 1 ЕО, когато операторът на бензиностанцията поема в значителна степен финансови и търговски рискове, свързани с продажбата на петролни продукти на трети лица, и когато този договор съдържа клаузи, които могат да нарушат конкуренцията. Ако операторът не поема такива рискове, единствено задълженията, възложени на оператора в рамките на предлаганите от него посреднически услуги на принципала, каквито са клаузите за изключителност и за въздържане от конкуренция, могат да попаднат под член 81, параграф 1 ЕО. Във връзка с условията за освобождаване Съдът постановява, че подобен договор може да се ползва от групово освобождаване съгласно Регламент

№ 1984/83²⁹, ако е съобразен с максималната продължителност от десет години и ако в замяна на изключителността доставчикът предоставя на оператора на бензиностанцията съществени икономически предимства, които допринасят за подобряването на дистрибуцията, улесняват инсталирането или модернизацията на бензиностанцията и снижават разходите за дистрибуция. Съдът уточнява и правилата, приложими за сключените при действието на Регламент № 1984/83 споразумения, чието изпълнение продължава след датата на изтичане на действието на този регламент. Впрочем що се отнася до договорите, попадащи в обхвата на Регламент № 2790/1999³⁰, тъй като предвиденото в член 2 освобождаване не се прилага към вертикалните споразумения с предмет ограничаването на способността на купувача да определя продажната си цена, Съдът постановява, че препращащата юрисдикция следва да разгледа дали има реална възможност за дистрибутора да намали тази цена. Накрая Съдът уточнява, че предвидената в член 81, параграф 2 ЕО нищожност по право засяга договора в неговата цялост само в случай че несъвместимите с параграф 1 от този член клаузи не могат да се отделят от договора. В противен случай последиците от нищожността по отношение на всички други елементи от договора не спадат към приложното поле на общностното право.

В областта на злоупотребата с господстващо положение следва да се отбележи Решението *Sot. Lélos kai Sia* (Решение от 16 септември 2008 г., C-468/06—C-478/06), което е продължение на позицията, възприета по дело *Syfait* и др. (Решение от 31 май 2005 г., C-53/03). В него Съдът постановява, че отказът на фармацевтично предприятие с господстващо положение на пазара на определени лекарствени продукти да изпълни „обичайни“ поръчки от търговци на едро, за да им попречи да изнасят тези лекарствени продукти от една държава-членка към други държави-членки, представлява злоупотреба с господстващо положение. За да стигне до този извод, Съдът е разгледал дали в сектора на фармацевтичните продукти съществуват специални обстоятелства, които могат да изключат отказът да има характер на злоупотреба. Той счита най-напред че фармацевтично предприятие с господстващо положение не може да се основава на факта, че ползата за крайния потребител от паралелния износ на лекарствени продукти от една държава-членка, където цените са ниски, към други държави-членки, където цените са по-високи, била съвсем минимална. Всъщност този износ представлява алтернативен източник на доставки, което непременно включва определени ползи за крайния потребител. По-нататък Съдът постановява, че и наличието на държавно регулиране на цените на лекарствените продукти не изключва характеризирането на отказа като злоупотреба. Той обаче припомня, че предприятие с господстващо положение може да предприеме разумни мерки, пропорционални на необходимостта да защити своите собствени търговски интереси. Следователно за да се прецени дали отказът на фармацевтично предприятие с господстващо положение да доставя на търговците на едро, участващи в паралелния износ, представлява разумна мярка, пропорционална на заплахата, която този износ представлява за

²⁹ Регламент (ЕИО) № 1984/83 на Комисията от 22 юни 1983 година за прилагането на член 85, параграф 3 от Договора към категории споразумения за изключително закупуване (ОВ L 173, стр. 5), изменен с Регламент (ЕО) № 1582/97 на Комисията от 30 юли 1997 г. (ОВ L 214, стр. 27).

³⁰ Регламент (ЕО) № 2790/1999 на Комисията от 22 декември 1999 година за прилагането на член 81, параграф 3 от Договора за категориите вертикални споразумения и съгласувани практики (ОВ L 336, стр. 21; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 66).

неговите законни търговски интереси, е необходимо да се определи дали поръчките, направени от тези търговци на едро, са извън обичайното от гледна точка на предините търговски отношения, поддържани от предприятието със съответните търговци на едро, както и на размера на поръчките спрямо потребностите на пазара на съответната държава-членка. Съдът уточнява, че националната препрещаша юрисдикция е длъжна да определи дали поръчките са „обичайни“ от гледна точка на тези два критерия.

Накрая следва да се отдели внимание на Решение по дело Bertelsmann и Sony Corporation of America/Impala (Решение от 10 юли 2008 г., C-413/06 P), с което Съдът отменя решението на Първоинстанционния съд по дело Impala/Комисия (Решение от 13 юли 2006 г., T-464/04, Recueil, стр. II-2289) и внася редица уточнения относно изискванията в областта на доказването и относно обхвата на правораздавателния контрол в областта на концентрациите. На първо място Съдът постановява, че не съществува обща презумпция за съвместимост с общия пазар на нотифицирана концентрация и че по отношение на решенията, с които се разрешават концентрации, не се налагат различни изисквания за доказване от приложимите за решенията за забрана на такива концентрации. На второ място Съдът припомня, че в решението си Комисията може да се отклони от временните изводи в изложението на възраженията. Следователно, макар Първоинстанционният съд да може да проверява точността, изчерпателността и достоверността на фактите в основата на решението в светлината на изложението на възраженията, той не трябва да приема за установени направените в него изводи. На трето място Съдът уточнява, че нотифициращите страни не могат да бъдат упрекувани, че са изложили някои елементи едва в своя отговор на изложението на възраженията и че такива елементи не са подчинени на по-високи изисквания по отношение на доказването от изискванията по отношение на доводите на трети лица или по отношение на елементите, посочени от нотифициращите предприятия. Освен това Съдът постановява, че когато Комисията разглежда в решението си доводите, приведени в отговор на изложението на възраженията, тя може да се отклони от временните изводи, съдържащи се в това изложение, без да формулира искане за информация, нито да извършва допълнителни проучвания на пазара. На четвърто място Съдът уточнява правните критерии, приложими във връзка със съвместно господстващо положение вследствие на негласна координация, и постановява, че преценката на тези критерии, включително прозрачността на съответния пазар, не трябва да се прави изолирано и абстрактно, а трябва да се извършва с оглед на хипотетична негласна координация. Накрая Съдът приема, че решение на Комисията, с което се разрешава концентрация, може да бъде отменено поради непълнота на мотивите.

В областта на държавните помощи две решения заслужават особено внимание. Едното засяга понятието за държавна помощ, и по-точно условието за избирателност на мярката, а другото се отнася до проблематиката на неправомерните, но съвместими помощи.

Така, по съединени дела Unión General de Trabajadores de La Rioja (Решение от 11 септември 2008 г., C-428/06—C-434/06) Съдът е сезиран с въпроса дали приети от субдържавни административни единици данъчни мерки, които определят данъчна ставка, по-ниска от общата данъчна ставка, определена от законодателството на испанската държава, и въвеждат данъчно приспадане, което не съществува в данъч-

ноправния ред на държавата, трябва да бъдат считани за несъвместими с общия пазар държавни помощи само по съображението че се прилагат единствено на територията на тези административни единици. Той посочва, че препрещаната юрисдикция, която единствена е компетентна да установи приложимото национално право и да го тълкува, както и да прилага общностното право по отношение на споровете, с които е сезирана, следва да провери, в съответствие с Решение на Съда от 6 септември 2006 г. по дело Португалия/Комисия (C-88/03, Recueil, стр. I-7115), дали съответните субдържавни административни единици, в случая Territorios Históricos и Баската автономна област, се ползват от институционална, процесуална и икономическа автономия, последицата от което би била, че нормите, приети в рамките на правомощията, предоставени от Испанската конституция от 1978 г. и от други разпоредби на испанското право в полза на тези субдържавни териториални единици, няма да имат селективен характер по смисъла на понятието за държавна помощ съгласно член 87, параграф 1 ЕО. Така Съдът е имал повод да уточни по отношение на горепосоченото решение, че тази автономия изисква субдържавните административни единици да поемат политическите и финансови последици от дадена мярка за намаляване на данъка. Случаят не би бил такъв, когато тези административно-териториални единици не осъществяват управлението на бюджет, тоест не разполагат с контрол както по отношение на приходите, така и на разходите. Освен това финансовите последици от намаляване на данъчната ставка на национално равнище не трябва да се компенсират с помощи или субсидии, декларирани или произтичащи единствено от конкретното разглеждане на финансовите потоци с произход от други райони или от централното правителство.

По дело Centre d'exploitation du livre français (Решение на Съда от 12 февруари 2008 г., C-199/06, Сборник, стр. I-469) Съдът постановява, че макар общностното право да задължава националния съд да разпорежи мерките, които са подходящи, за да бъдат реално отстранени последиците от неправомерността, то не му налага дори при липса на изключителни обстоятелства задължение за цялостно възстановяване на неправомерната помощ. Действително, според Съда член 88, параграф 3, последно изречение ЕО се основава на обезпечителната цел да гарантира, че ще бъдат приведени в действие само съвместимите помощи. За да се осъществи тази цел, изпълнението на плана за помощ се отлага, докато съмнението относно неговата съвместимост бъде премахнато с окончателното решение на Комисията. Когато Комисията взема положително решение, тогава се оказва, че преждевременното плащане на помощта не противоречи на тази цел. Същевременно в този случай от гледна точка на операторите, различни от получателя на такава помощ, неправомерността на помощта при изплащането ѝ би имала за резултат, от една страна, да ги изложи на опасността, в крайна сметка неосъществена, от привеждането в действие на една несъвместима помощ, а от друга страна, да ги накара да понесат по-рано, отколкото трябва, последиците от гледна точка на конкуренцията, ако има такива, от една съвместима помощ. От гледна точка на получателя на помощта недължимата полза би се изразявала, от една страна, в неплащане на лихвите, които би платил върху съответната сума на съвместимата помощ, ако трябваше в очакване на решението на Комисията да вземе тази сума на пазара, а от друга страна, в подобряването на конкурентното му положение по отношение на другите оператори на пазара през времетраенето на неправомерността. Ето защо националният съд трябва, въз основа на общностното право, да разпорежи на получателя на помощта плащането на лихвите за периода на неправомерност. Съдът уточнява и че в рамките на национал-

ното си право националният съд може, ако случаят го предполага, да разпорежи освен това и възстановяването на неправомерната помощ, без това да засяга правото на държавата-членка да я приведе отново в действие в един следващ момент. На него може също да му се наложи да уважи искания за обезщетения за вреди, причинени поради неправомерния характер на помощта.

Впрочем по повод на това решение Съдът посочва, че когато общностният съд отмени решение на Комисията, с което е установена съвместимостта с общия пазар на помощи, които при незначитане на забраната, предвидена в член 88, параграф 3, последно изречение ЕО, са били приведени в действие, без да се чака окончателното решение на Комисията, презумпцията за законосъобразност на актовете на общностните институции и правилото за обратното действие на отмяната се прилагат последователно. Помощите, приведени в действие след положителното решение на Комисията, се считат за правомерни до постановяване на решението на общностния съд за отмяна и след това, към момента на това последно решение, в съответствие с член 231, първа алинея ЕО се смята, че с отмененото решение те не са били обявени за съвместими, така че привеждането им в действие трябва да се счита неправомерно. В този случай правилото, произтичащо от член 231, първа алинея ЕО, слага край с обратна сила на прилагането на презумпцията за законосъобразност. Така задължението, произтичащо от член 88, параграф 3, последно изречение ЕО, да се отстранят последиците от неправомерността се отнася също, с оглед изчисляването на сумите, които трябва да бъдат изплатени от получателя, освен при изключителни обстоятелства, и до периода, изтекъл между приемането на положителното решение на Комисията и отмяната му от общностния съд.

Данъчно облагане

В областта на данъка върху добавената стойност следва да се спомене делото *Isle of Wight Council* и др. (Решение от 16 септември 2008 г., C-288/07), по което Съдът уточнява обхвата на няколко понятия, съдържащи се в член 4, параграф 5, втора алинея от Директива 77/388 относно хармонизиране на законодателствата на държавите-членки относно данъците върху оборота³¹. Така Съдът постановява, че значителното нарушаване на конкуренцията, до което би довело третирането като данъчно незадължени лица на публичноправните субекти в качеството им на органи на държавна власт, трябва да се преценява по отношение на разглежданата дейност като такава, без тази преценка да се отнася по-специално до даден местен пазар. Съдът уточнява още, че думите „би довело до“ по смисъла на посочения член трябва да се тълкуват в смисъл, че имат предвид не само ефективната конкуренция, но също и потенциалната конкуренция, доколкото възможността за даден частен оператор да навлезе на съответния пазар е реална, а не чисто хипотетична. Що се отнася до думата „значителен“ по смисъла на същия член, тя трябва да се разбира в смисъл, че ефективното или потенциалното нарушаване на конкуренцията трябва да бъде повече от незначително.

³¹ Директива 77/388/ЕИО на Съвета от 17 май 1977 година относно хармонизиране на законодателствата на държавите-членки относно данъците върху оборота — обща система на данъка върху добавената стойност: единна данъчна основа (ОВ L 145, стр. 1).

Сближаване на законодателствата и уеднаквени законодателства

За пореден път съдебната практика се оказва особено богата в тази област, в която Европейският съюз разгръща интензивна дейност. Най-напред следва да бъдат посочени поредица решения, които допълват вече изобилната съдебна практика в областта на обществените поръчки.

По дело *Michaniki* (Решение от 16 декември 2008 г., C-213/07) Съдът се е произнесъл по въпроса дали държавите-членки имат възможността да добавят в националното си законодателство други клаузи за изключване на оферент, освен предвидените в съответните общностни директиви. Съдът решава, че член 24, първа алинея от Директива 93/37³² трябва да се тълкува в смисъл, че изчерпателно изброява основанията, базиращи се на обективни съображения за професионална годност, които могат да обосноват изключването на даден изпълнител на строителство от участието в процедура за възлагане на обществена поръчка за строителство, но допуска държавите-членки да предвидят други мерки за изключване, които да осигурят спазването на принципа на равно третиране на оферентите и на принципа на прозрачност, стига подобни мерки да не надхвърлят необходимото за постигането на тази цел. Държавите-членки разполагат с определена свобода на преценка, от което следва, че общностното право допуска приемането на национални мерки, насочени към отстраняване на риска от появата на практики, които могат да заплашат прозрачността и да нарушат конкуренцията, който риск може да възникне поради наличието сред оферентите на изпълнител на строителство, упражняващ дейност в сектора на медиите или поддържащ връзки с лице от този сектор, както и към предотвратяване или санкциониране по този начин на измамата и корупцията. Въпреки това национална разпоредба, която установява обща несъвместимост между сектора на общественото строителство и този на медиите, води до изключване от участие в процедура за възлагане на обществени поръчки на изпълнители на обществено строителство, осъществяващи дейност и в сектора на медиите, поради положението им на собственик, основен акционер, съдружник или ръководител, без да им се оставя възможността да докажат, че не съществува действителен риск от посочения вид. Така като изключва цяла категория изпълнители на обществено строителство въз основа на посочената необорима презумпция, такава разпоредба надхвърля необходимото за постигането на твърдените цели.

По делото *Coditel Brabant* (Решение от 13 ноември 2008 г., C-324/07) Съдът решава, че членове 43 ЕО и 49 ЕО, принципите на равенство и на недопускане на дискриминация, основана на гражданство, както и произтичащото от тях задължение за прозрачност допускат без обявяване на процедура за възлагане на обществена поръчка публичен орган да възлага концесия за обществени услуги на междуобщинско кооперативно дружество, всички членове на което са публични органи, щом тези публични органи упражняват върху дружеството контрол, аналогичен на този, който упражняват върху собствените си служби, и щом споменатото дружество извършва основната част от дейността си съвместно с тези публични органи. Трябва да има

³² Директива 93/37/ЕИО на Съвета от 14 юни 1993 година относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за строителство (ОВ L 199, стр. 54).

възможност за решаващо влияние както върху стратегическите цели, така и върху важните решения на субекта концесионер. От това следва, че в обстоятелства, когато решенията относно дейността на посоченото междуобщинско кооперативно дружество, което се притежава изключително от публични органи, се вземат от уставни органи на това дружество, състоящи се от представители на членуващите публични органи, упражняваният контрол може да се разглежда като позволяващ упражняването върху дружеството на контрол, аналогичен на този, който упражняват върху собствените си служби.

В случай че публичен орган стане член на междуобщинско кооперативно дружество, всички членове на което са публични органи, за да му прехвърли управлението на обществена услуга, контролът, за да бъде квалифициран като аналогичен на този, който публичноправен субект упражнява върху своите собствени служби, може да се упражнява съвместно, като при необходимост се прилага правилото за мнозинството. Действително, контролът от страна на публичния орган концедент трябва да бъде аналогичен на този, упражняван върху собствените му служби, но той не трябва да бъде идентичен на него във всичките си аспекти. Важно е упражняваният върху субекта концесионер контрол да е ефективен, но не е необходимо той да бъде индивидуален. Следователно трябва да се приеме, че ако няколко публични органа притежават субект концесионер, на който възлагат извършването на една от техните задачи за обществена услуга, контролът, който тези публични органи упражняват върху субекта, може да се упражнява съвместно от последните. Що се отнася до колегиален орган, процедурата по вземане на решения, и по-специално вземането на решения с мнозинство, не оказва влияние.

По дело Комисия/Италия (Решение от 21 февруари 2008 г., С-412/04) Съдът постановява, че държава-членка, която подчинява на националната правна уредба относно обществените поръчки за строителство смесените поръчки за строителство, услуги и доставки, както и обществените поръчки за доставки или за услуги, включващи строителни работи, които представляват странична дейност, ако тези строителни работи представляват повече от 50 % от общата цена на съответната обществена поръчка, не е изпълнила задълженията си по Директиви 92/50³³, 93/36³⁴ и 93/37³⁵. Всъщност когато един договор съдържа едновременно елементи, присъщи на обществена поръчка за строителство, и елементи, присъщи на друг вид обществена поръчка, основният предмет на договора определя коя от общностните директиви в областта на обществените поръчки следва да се прилага. Това определяне трябва да се осъществи с оглед на съществените задължения, които преобладават и които като такива характеризират обществената поръчка, като се разграничат от тези, които имат само страничен или допълнителен характер и са наложени от самия предмет на договора, като съответната стойност на различните налични престации е само един от всички критерии, които следва да се вземат предвид в това отношение за целите

³³ Директива 92/50/ЕИО на Съвета от 18 юни 1992 година относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за услуги (ОВ L 209, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 2, стр. 50).

³⁴ Директива 93/36/ЕИО на Съвета от 14 юни 1993 година относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за доставки (ОВ L 199, стр. 1).

³⁵ Директива 93/37/ЕИО на Съвета от 14 юни 1993 година относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за строителство (ОВ L 199, стр. 54).

на посоченото определяне. Съдът постановява също, че след като договорът, сключен между частноправни субект, който е собственик на парцел за строеж, и общинската администрация, отговаря на критериите на определението на понятието „обществена поръчка за строителство“ по смисъла на член 1, буква а) от Директива 93/37, прогнозната стойност, която по принцип следва да бъде взета предвид, за да се провери дали определеният от тази директива праг е достигнат и дали следователно възлагането на поръчката трябва да спазва правилата за обявяване, които същата налага, може да бъде преценена само с оглед на общата стойност на различните строителни работи и строежи, като се прибавят стойностите на различните позиции. Единствените допустими изключения от прилагането на Директиви 92/50 и 93/38³⁶ са тези, които са ограничително и изрично посочени в тях.

По друго дело, Комисия/Италия (Решение от 8 април 2008 г., С-337/05), е поставен въпросът дали държава-членка може директно, без спазване на процедурите, предвидени в Директива 93/36³⁷, да възложи на предприятие обществени поръчки за закупуването на хеликоптери, предназначени да задоволяват нуждите на някои военни и граждански структури. Съдът най-напред решава, че такава практика не би могла да се обоснове със съществуването на „in house“ отношения, при положение че частно предприятие притежава в капитала на дружеството производител на посочените хеликоптери, в което възлагащият орган също е акционер, дори миноритарно участие, което пречатства възможността посоченият орган да упражнява върху това дружество контрол, аналогичен на този, упражняван от него върху собствените му служби.

Освен това, що се отнася до прилагането на легитимните изисквания, свързани с националния интерес, предвидени в член 296 ЕО и член 2, параграф 1, буква б) от Директива 93/36, с мотива че тези хеликоптери са стоки с двойна употреба, Съдът припомня, че всяка държава-членка може да предприеме необходимите за защитата на основните интереси на своята сигурност мерки, които са свързани с производството или търговията с оръжие, муниции и военни материали, при условие обаче тези мерки да не влияят неблагоприятно на условията за конкуренция в общия пазар относно стоките, които не са предназначени за строго военни цели. При това положение закупуването на оборудване, чието използване за военни цели е малко вероятно, задължително трябва да спазва правилата за възлагане на обществени поръчки. Такъв е случаят при доставката на хеликоптери на военни структури с оглед на използване за граждански цели, като дори задължението за поверителност не може да попречи на спазването на тези правила. Следователно процедурата на договаряне има изключителен характер и може да бъде прилагана само в изчерпателно изброени случаи. Тъй като Директива 93/36 трябва да бъде предмет на стриктно тълкуване, за да не бъде лишена от полезно действие, държавите-членки не биха могли да предвидят непредвидени в тази директива хипотези, при които се използва процедурата на договаряне, или да съчетават изрично предвидените хипотези с нови условия, които водят до улесняване на използването на тази процедура. Освен това ако

³⁶ Директива 93/38/ЕИО на Съвета от 14 юни 1993 година относно координирането на процедурите за възлагане на поръчки в секторите на водоснабдяването, енергетиката, транспорта и телекомуникациите (ОВ L 199, стр. 84).

³⁷ Вж. бележка под линия 34.

някой смята да се позове на дерогация, той трябва да докаже, че изключителните обстоятелства, обосноваващи тази дерогация, действително са налице.

По-нататък ще бъдат споменати без особена подредба, така да се каже, други дела, които представляват особен интерес.

По дело *Synthon* (Решение от 16 октомври 2008 г., C-452/06) се наложи Съдът да даде тълкуване на член 28 от Директива 2001/83³⁸ и постанови, че той не допуска възможността държава-членка, сезирана със заявление за взаимно признаване на разрешение за търговия с лекарствен продукт за хуманна употреба, издадено от друга държава-членка по съкратената процедура по член 10, параграф 1, буква а), подточка iii) от същата директива, да отхвърли това заявление по съображението, че разглежданият лекарствен продукт по същество не е аналог на референтния лекарствен продукт. Всъщност наличието на опасност за общественото здраве е единственото съображение, на което държавите-членки имат право да се позоват, за да не допуснат признаването на предоставено от друга държава-членка разрешение за търговия. Освен това държавата-членка, която иска да изтъкне такова съображение, трябва да спази специално предвидената процедура по информиране, съгласуване и арбитраж.

Съдът добавя, че в хипотезата, в която държавата-членка не е била изправена пред нормативен избор и е разполагала със значително ограничена и дори несъществуваща свобода на преценка, самото неспазване на общностното право може да бъде достатъчно, за да се установи наличието на достатъчно съществено нарушение на общностното право. Следователно, тъй като член 28 от посочената директива предоставя на сезираната със заявление за взаимно признаване държава-членка само много ограничена свобода на преценка относно причините, поради които тази държава има право да откаже да признае въпросното разрешение за търговия, отказът на държава-членка да признае това разрешение поради съображението, че съответният лекарствен продукт или по същество не е аналог на референтния лекарствен продукт, или принадлежи към категория лекарствени продукти, за които общата практика на съответната държава-членка изключва възможността да бъдат разглеждани по същество като аналози на референтния лекарствен продукт, представлява достатъчно съществено нарушение на общностното право, което може да ангажира отговорността на тази държава-членка.

По дело *Arcor* (Решение от 17 юли 2008 г., C-152/07—C-154/07), свързано със сектора на далекосъобщенията, Съдът постановява, че член 12, параграф 7 от Директива

³⁸ Директива 2001/83/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 ноември 2001 година за утвърждаване на кодекс на Общността относно лекарствени продукти за хуманна употреба (ОВ L 311, стр. 67; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 33, стр. 3).

97/33³⁹ и член 4в от Директива 90/388⁴⁰ трябва да се тълкуват в смисъл, че националният регулаторен орган не може да задължава оператор на свързана мрежа, която е взаимно свързана с обществена мрежа, да заплаща на оператора на абонатната мрежа, който има господстващо положение на пазара, такса за свързване, която е допълнителна по отношение на таксата за взаимно свързване и с която се цели компенсиране на възникналия за последния дефицит в резултат от свързването на абонатите. Действително член 12, параграф 7 от Директива 97/33 не допуска националният регулаторен орган да разрешава такса за свързване, чийто размер не се определя в зависимост от разходите, въпреки че тя има същите характеристики като таксата за взаимно свързване и се събира като допълнение към тази такса. Освен това ефектът от такава такса е единствено закрилата на оператора на абонатната мрежа, който има господстващо положение на пазара, и тя води до финансиране на собствения му дефицит от абонатите на другите оператори на взаимно свързани мрежи, което финансиране се извършва независимо от финансирането на задълженията за универсална услуга и противоречи на принципа за свободна конкуренция. Посочените членове произвеждат непосредствено действие и частноправните субекти могат пряко да се позовават на тях пред национална юрисдикция, за да оспорят решение на националния регулаторен орган.

По дело *Tele2 Telecommunication* (Решение от 21 февруари 2008, С-426/05, Сборник, стр. I-685), свързано с електронните съобщителни мрежи и услуги, уредени с Директива 2002/21/ЕО⁴¹, Съдът се произнася относно понятието „засегнат“ потребител или предприятие по смисъла на член 4, параграф 1⁴² от посочената директива, както и относно понятието „засегнатата“ страна по смисъла на член 16, параграф 3⁴³ от посочената директива. Тези понятия трябва да се тълкуват като понятия, които може да се отнасят не само до „предприятие със значителна пазарна сила (в миналото) на съответния пазар“, което е обект и адресат на решение на национален регулаторен орган, взето в рамките на процедура за анализ на пазара, но и до потребителите и конкурентните предприятия на това предприятие, които сами по себе си не са адресати на това решение, но чиито права то засяга по неблагоприятен начин. В рамките на такава процедура разпоредба на националното право, която признава качеството на

³⁹ Директива 97/33/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 юни 1997 година относно взаимната свързаност в далекосъобщенията с оглед осигуряване на универсална услуга и оперативна съвместимост чрез прилагане на принципите на предоставяне на отворена мрежа (ONP) (ОВ L 199, стр. 32), изменена с Директива 98/61/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 24 септември 1998 година (ОВ L 268, стр. 37).

⁴⁰ Директива 90/388/ЕИО на Комисията от 28 юни 1990 година относно конкуренцията на пазарите за далекосъобщителни услуги (ОВ L 192, стр. 10), изменена с Директива 96/19/ЕО на Комисията от 13 март 1996 г. (ОВ L 74, стр. 13).

⁴¹ Директива 2002/21/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 година относно общата регулаторна рамка за електронните съобщителни мрежи и услуги (Рамкова директива) (ОВ L 108, стр. 33; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 35, стр. 195).

⁴² Който предоставя на всеки потребител или предприятие, доставящ(о) електронни съобщителни мрежи и/или услуги, право на обжалване на прието от национален регулаторен орган решение, което го засяга.

⁴³ Който предоставя на тази страна правото да получи подходящо предизвестие относно решение за отмяна на специфични за сектора регулаторни задължения.

страна само на „предприятията със значителна пазарна сила (в миналото) на съответния пазар“, по отношение на които са наложени, изменени или отменени специфични регулаторни задължения, по принцип не противоречи на посочения по-горе член 4. Препращащата юрисдикция е длъжна обаче да се увери, че вътрешното процесуално право гарантира защитата на правата, които посочените потребители и посочените конкурентни предприятия черпят от общностния правен ред, по начин, който не е по-неблагоприятен от начина за защита на сходни права от вътрешен характер и който не накърнява ефикасността на гарантираната в член 4 от посочената директива правна защита на заинтересуваните.

По дело *Sabatauskas* и др. (Решение от 9 октомври 2008 г., C-239/07), засягащо вътрешния пазар на електроенергията, Съдът постановява, че член 20 от Директива 2003/54⁴⁴ трябва да се тълкува в смисъл, че определя задълженията на държавите-членки по отношение само на достъпа, а не на присъединяването на трети лица към преносните и разпределителни електроенергийни мрежи, и не предвижда, че системата за достъп до мрежите, която държавите-членки са длъжни да установят, трябва да позволява на привилегированите потребители да избират по свое усмотрение вида мрежа, към която желаят да се присъединят. Посоченият член допуска национална правна уредба, която предвижда, че оборудване на привилегирован потребител може да се присъедини към преносна мрежа само ако поради установени технически изисквания или изисквания във връзка с управлението операторът на определена разпределителна мрежа откаже да присъедини към разпределителната мрежа оборудването на привилегирован потребител, което се намира в определения в лицензията на оператора район на дейност. Националният съд обаче трябва да провери дали въвеждането и прилагането на тази система се извършват въз основа на критерии, които са обективни и не допускат дискриминация между ползвателите на мрежите.

В областта на защитата на личните данни следва да бъде отбелязано делото *Huber* (Решение от 16 декември 2008 г., C-524/06), отнасящо се до германската система за обработване на лични данни на гражданите на Съюза, които не са германски граждани, която система предвижда обработването и съхранението на данни, свързани с тези чуждестранни граждани в специален регистър, който съдържа повече информация от тази, свързана с германските граждани, която пък се възпроизвежда в общинските регистри. Запитан относно съвместимостта на такава система с член 7, буква д) от Директива 95/46 за защита на физическите лица при обработването на лични данни и за свободното движение на тези данни⁴⁵, Съдът постановява, че такава система, която има за цел да подпомага отговарящите за прилагането на нормативната уредба относно правото на пребиваване национални органи, отговаря на изискването за необходимост, предвидено в посочения член, тълкуван в светлината на забраната за всякаква дискриминация, основана на гражданство, само ако тя съдържа единствено данните, които са необходими на посочените органи, за да при-

⁴⁴ Директива 2003/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и отменяща Директива 96/92/ЕО (ОВ L 176, стр. 37; Специално издание на български език, 2007 г., глава 12, том 2, стр. 61).

⁴⁵ Директива 95/46 на Европейския парламент и на Съвета от 24 октомври 1995 година за защита на физическите лица при обработването на лични данни и за свободното движение на тези данни (ОВ L 281, стр. 31; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 17, стр. 10).

лагат тази нормативна уредба, и ако централизираният ѝ характер позволява по-ефективното прилагане на тази нормативна уредба, що се отнася до правото на пребиваване на гражданите на Съюза, които не са граждани на тази държава-членка, което преpraщашата юрисдикция трябва да провери. При всяко положение съхранението и обработването на поименни лични данни в рамките на такъв регистър за статистически цели не могат да се приемат за необходими по смисъла на член 7, буква д) от горепосочената Директива 95/46. Освен това Съдът приема, че член 12, параграф 1 ЕО не допуска с оглед на целта за борба с престъпността държава-членка да създаде такава система за обработване на лични данни специално за гражданите на Съюза, които не са граждани на тази държава-членка, тъй като от гледна точка на целта за борба с престъпността положението на гражданите на една държава-членка не се различава от положението на гражданите на Съюза, които не са граждани на тази държава-членка и пребивават на нейна територия.

По дело *Promusicae* (Решение от 29 януари 2008 г., C-275/06, Сборник, стр. I-271) Съдът постановява, че общностното право не задължава държавите-членки да съобщават лични данни, за да осигурят ефективна защита на авторското право в рамките на гражданско производство. Действително, в хипотеза, в която сдружение с нестопанска цел, включващо производители и издатели на музикални и аудиовизуални записи, подава молба да се разпoredи на доставчика на услуги, свързани с достъп до Интернет, да разкрие на първото самоличността и адреса на титулярите на някои абонатни линии и по този начин да позволи предявяването на иск във връзка с нарушение на авторското право, нито директивите, свързани с информационното общество и защитата на интелектуалната собственост, по-специално на авторското право⁴⁶, нито пък тези относно защитата на личните данни⁴⁷ задължават държавите-членки да предвидят задължение за съобщаване на личните данни, за да осигурят ефективна защита на авторското право в рамките на гражданско производство. Споразумението за свързаните с търговията аспекти на правата върху интелектуалната собственост (Споразумение ТРИПС) не съдържа разпоредби, които налагат посочените по-горе директиви да се тълкуват в смисъл, че задължават държавите-членки да предвидят такова задължение. Същевременно Съдът подчертава, че общностното право изисква при транспониране на тези директиви държавите-членки да следят за тълкуване на последните, което позволява да се осигури подходящо равновесие между различ-

⁴⁶ Директива 2000/31/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2000 година за някои правни аспекти на услугите на информационното общество, и по-специално на електронната търговия на вътрешния пазар (ОВ L 178, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 29, стр. 257). Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество (ОВ L 167, стр. 10; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 230) и Директива 2004/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно упражняването на права върху интелектуалната собственост (ОВ L 157, стр. 45; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 2, стр. 56).

⁴⁷ Директива 95/46/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 24 октомври 1995 година за защита на физическите лица при обработването на лични данни и за свободното движение на тези данни (ОВ L 281, стр. 31; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 17, стр. 10) и Директива 2002/58/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12 юли 2002 година относно обработката на лични данни и защита на правото на неприкосновеност на личния живот в сектора на електронните комуникации (ОВ L 201, стр. 37; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 36, стр. 63).

ните основни права, защитени от общностния правов ред. При въвеждане на мерките за транспониране на посочените директиви органите и юрисдикциите на държавите-членки са длъжни не само да тълкуват националното си право в съответствие с тези директиви, но и да не допускат да се основават на тълкуване на последните, което би влязло в конфликт с основните права или с другите общи принципи на общностното право като принципа на пропорционалност.

По две дела Съдът разглежда Директива 2000/35 относно борбата със забавяне на плащане по търговските сделки⁴⁸.

По дело 01051 Telecom (Решение от 3 април 2008 г., С-306/06), в рамките на спор относно плащането на мораторни лихви, изисквано поради твърдяно забавено плащане по фактури, Съдът обявява, че член 3, параграф 1, буква в), подточка ii) от посочената директива трябва да се тълкува в смисъл, че за да може с плащането чрез банков превод да се избегне или да се преустанови начисляването на лихви за забава, той изисква дължимата сума да бъде кредитирана по сметката на кредитора в срока за плащане.

По дело Caffaro (Решение от 11 септември 2008 г., С-265/07) Съдът постановява, че посочената директива трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална разпореда съгласно която длъжник, разполагащ с изпълнително основание за неоспорено вземане към публично учреждение по търговска сделка, не може да пристъпи към принудително изпълнение срещу това учреждение преди изтичането на 120-дневен срок от връчването на изпълнителното основание на посоченото учреждение. Всъщност що се отнася до процедурите за събиране на неоспорените вземания, тази директива хармонизира единствено срока за получаване на посоченото изпълнително основание, без да урежда процедурите по принудително изпълнение, които остават подчинени на националното право на държавите-членки.

Що се отнася до защитата на потребителите, следва отново да се посочат две дела.

По дело Hamilton (Решение от 10 април 2008 г., С-412/06) Съдът посочва, че Директива 85/577 относно защита на потребителите във връзка с договорите, сключени извън търговския обект⁴⁹, трябва да се тълкува в смисъл, че националният законодател може да предвиди установеното в член 5, параграф 1 от тази директива право на отказ, предвиждащо възможността потребителят да се откаже от поетия ангажимент, като изпрати уведомление в срок не по-малък от седем дни, считано от момента, в който търговецът го е информирал за това право, да може да се упражни най-късно до един месец от пълното изпълнение от съдоговорителите на задълженията по дългосрочен договор за кредит, когато потребителят е получил погрешна информация относно условията за упражняване на посоченото право.

⁴⁸ Директива 2000/35/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 юни 2000 година относно борбата със забавяне на плащане по търговските сделки (ОВ L 200, стр. 35; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 226).

⁴⁹ Директива 85/577/ЕИО на Съвета от 20 декември 1985 година относно защита на потребителите във връзка с договорите, сключени извън търговския обект (ОВ L 372, стр. 31; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 1, стр. 188).

По дело *Quelle* (Решение от 17 април 2008 г., C-404/06) *Bundesgerichtshof* сезира Съда със спор между сдружение на потребители и предприятието *Quelle*, което е изискало и получило от потребителка плащане за използването на дефектен уред, заменен с нов в съответствие с германската правна уредба. Съдът приема, че Директива 1999/44 за потребителските стоки⁵⁰ не допуска национална правна уредба, позволяваща на продавача, продал потребителска стока, засегната от липса на съответствие, да изисква от потребителя обезщетение за употребата на несъответстващата стока до нейната замяна с нова. Действително, безвъзмездността на привездането в съответствие на стоката от продавача цели да защити потребителя срещу риска от финансови тежести, който би могъл да го възпре да се позовава на правата си при липса на подобна защита. Безвъзмездността на привездането в съответствие впрочем отговаря на целта на тази директива, която е да допринесе за постигане на високо ниво на защита на потребителите. За разлика от потребителя, вече заплатил продажната цена, продавачът, който не изпълнява точно договорното си задължение, когато доставя несъответстваща стока, трябва да понесе последиците от това лошо изпълнение. Неговите финансови интереси обаче са защитени, от една страна, от двугодишния давностен срок, и от друга страна, от възможността да откаже да замени стоката, в случай че този начин на обезщетяване се окаже непропорционален, поради това че му налага неразумни разходи.

Марки

От съдебната практика в областта на марките особено внимание заслужават два дела, свързани с възможността, която произтича от член 5, параграф 1, буква б) и от член 6, параграф 1, буква б) от Директива 89/104⁵¹, за притежателя на марка да забрани използването на знак, сходен с неговата марка.

По дело *O2 Holdings и O2 (UK)* (Решение от 12 юни 2008 г., C-533/06) *O2*, притежател на две британски фигуративни марки, състоящи се от статично изображение на мехурчета, за да рекламира своите услуги, използва посоченото изображение едновременно статично, но и в движение. В реклама, която сравнява неговите услуги с тези на *O2*, *Hutchison 3G* използва чернобяло изображение на движещи се мехурчета. В рамките на иск за нарушаване на правата, предявен от *O2*, отхвърлен в първоинстанционното производство от *High Court*, *Court of Appeal* иска по същество да се установи дали е било възможно притежателят на марка да забрани използването на знак, идентичен или сходен с неговата марка в сравнителна реклама. Припомняйки предварително условията за разрешение, залегнали в член 3а от Директива 84/450⁵²,

⁵⁰ Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 май 1999 година относно някои аспекти на продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции (ОВ L 171, стр. 12; Специално издание на български език, глава 15, том 5, стр. 89).

⁵¹ Първа директива 89/104/ЕИО на Съвета от 21 декември 1988 година за сближаване на законодателствата на държавите-членки относно марките (ОВ L 40, стр. 1; Специално издание на български език, глава 17, том 1, стр. 92).

⁵² Директива 84/450/ЕИО на Съвета от 10 септември 1984 година за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите-членки, свързани със заблуждаваща реклама (ОВ L 250, стр. 17; Специално издание на български език, глава 15, том 1, стр. 153).

изменена с Директива 97/55⁵³, който позволява на притежателя на марка да забрани посоченото използване, Съдът постановява, че член 5, параграф 1, буква б) от Директива 89/104 трябва да се тълкува в смисъл, че притежателят на регистрирана марка няма право да забрани използването от трето лице в сравнителна реклама на знак, сходен с тази марка, за стоки или услуги, идентични или сходни с тези, за които е регистрирана споменатата марка, когато това използване не поражда вероятност от объркване в съзнанието на потребителите, като това не зависи от обстоятелството дали споменатата сравнителна реклама отговаря на всички условия, за да бъде разрешена.

По дело adidas и adidas Benelux (Решение от 10 април 2008 г., C-102/07) adidas AG, притежател на фигуративни марки, състоящи се от три вертикални успоредни ленти с еднаква ширина, които се поставят от страни на спортни дрехи и дрехи за свободното време и чийто цвят се намира в контраст с основния цвят, е възразил срещу използването от дружествата Marca Mode, C&A, H&M и Vendex на сходен знак, състоящ се от две ленти. Посочените дружества се позовават на необходимостта от запазване на възможността за свободно ползване на тези ленти, за да ги използват без съгласието на adidas. По преюдициалното запитване, отправено от Hoge Raad der Nederlanden, Съдът постановява, че необходимостта от запазване на възможността за свободно ползване не може в никакъв случай да представлява самостоятелно ограничение на действието на марката, в допълнение на изрично предвидените в член 6, параграф 1, буква б) от Директива 89/104. Същевременно притежателят на марка не може да забрани на трети лица почтеното използване на описателни указания. За да може трето лице да твърди, че са налице ограниченията на действието на марка, съдържащи се в посочената директива относно марките, и да се позове на необходимостта от запазване на възможността за свободно ползване, трябва указанието, което то използва, да е свързано с характеристика на стоката.

Социална политика

В рамките на съдебната практика в областта на социалната политика следва да се отбележат няколко дела, свързани с прилагането на принципа на равно третиране, с разпоредбите, предназначени да гарантират закрилата на работниците, както и едно особено интересно от гледна точка на институционалните си аспекти дело.

Съдът най-напред задълбочи, в рамките на два преюдициални въпроса, своята практика във връзка с тълкуването на Директива 2000/78/ЕО⁵⁴ за равно третиране в областта на заетостта и професиите. По дело Coleman (Решение от 17 юли 2008 г., C-303/06) Съдът посочва, че принципът на равно третиране, установен в тази директива, се прилага не към определена категория лица, а в зависимост от признаците за

⁵³ Директива 97/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 октомври 1997 година за изменение на Директива 84/450/ЕИО относно заблуждаващата реклама с цел да се обхване сравнителната реклама (ОВ L 290, стр. 18; Специално издание на български език, глава 15, том 4, стр. 196).

⁵⁴ Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите (ОВ L 303, стр. 16, Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 7).

дискриминация, посочени в член 1 от нея, и че предвидената забрана за пряка дискриминация следователно не се ограничава единствено до самите лица, които имат увреждания. Затова, когато работодател третира служител без увреждания по-малко благоприятно отколкото друг служител в сходно положение и е доказано, че неблагоприятното третиране, на което е жертва този служител, се основава на увреждане на негово дете, за което той полага съществена част от грижите, от които то се нуждае, подобно третиране противоречи на забраната за пряка дискриминация, съдържаща се в член 2 от същата директива. Всяко друго тълкуване би могло да лиши тази директива от значителна част от полезното ѝ действие и да намали защитата, която тя трябва да гарантира. Същите разсъждения са водещи в областта на тормоза, който се приема като форма на дискриминация по смисъла на посочената директива. Забраната за тормоз следователно не може да бъде ограничена единствено до самите лица с увреждания, а обхваща и лицата, жертви на поведение, съставляващо тормоз, свързано с увреждането, от което е засегнато детето им.

По дело *Maruko* (Решение от 1 април 2008 г., С-267/06) Съдът постановява, че обезщетение за преживяло лице, отпускано в рамките на пенсионна схема, управлявана от пенсионен фонд на особена категория работници, попада в приложното поле на Директива 2000/78/ЕО. Действително такова обезщетение трябва да бъде квалифицирано като „заплащане“ по смисъла на член 141 ЕО, по-специално поради това че произтича от трудовото правоотношение на починалото лице. Освен това членове 1 и 2 от посочената директива не допускат правна уредба, по силата на която след смъртта на своя партньор в живота преживелият партньор не получава обезщетение за преживяло лице, равностойно на отпусканото на преживял съпруг, въпреки че съгласно националното право житейското партньорство поставя лицата от един и същи пол в положение, сравнимо с това на съпрузи, що се отнася до посоченото обезщетение за преживяло лице. Според Съда отказът да се предостави на партньорите в живота обезщетение за преживяло лице съставлява пряка дискриминация, основана на сексуална ориентация. Националната юрисдикция следва да провери дали преживелият партньор в живота е в положение, сравнимо с това на съпруг, ползващ се от обезщетението за преживяло лице, предвидено от управляваната от съответния пенсионен фонд пенсионна схема.

Съдът освен това обогати своята практика в областта на закрилата на бременните жени и на равното третиране на мъжете и жените, в рамките на делото *Maug* (Решение от 26 февруари 2008 г., С-506/06, Сборник, стр. I-1017), относно жена, преминала лечение за оплождане ин витро. В решението му се уточнява в този смисъл, че Директива 92/85/ЕИО⁵⁵, която въвежда по-специално закрила на бременните работнички срещу уволнение, трябва да се тълкува в смисъл, че не се отнася за работничка, която се подлага на оплождане ин витро, когато към датата на връчването на заповедта за уволнението ѝ вече е извършено оплождане на нейни яйцеклетки със сперматозоиди на партньора ѝ, така че оплодени ин витро яйцеклетки има, но те все още не са поставени в маточната ѝ кухина. Действително, установената с член 10 от Директива

⁵⁵ Директива 92/85/ЕИО на Съвета от 19 октомври 1992 година за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето по време на работа на бременни работнички и на работнички родилки или кърмачки (ОВ L 348, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 3, стр. 3).

92/85 закрила не може да обхване такава работничка по причини, свързани със спазването на принципа на правната сигурност предвид потенциалния срок на съхраняване на оплодените яйцеклетки. Обратно, Съдът посочва, че разпоредбите на Директива 76/207⁵⁶ относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените не допускат уволнение на работничка, която се намира в напреднал етап на лечение за оплождане ин витро, а именно между фоликулната пункция и непосредствено предстоящото поставяне на оплодените ин витро яйцеклетки в маточната ѝ кухина, доколкото е доказано, че уволнението е основано главно на факта, че заинтересованата е претърпяла такова лечение. Всъщност тъй като такова медицинско лечение засяга пряко само жените, уволнение на работничка главно поради факта че се подлага на този важен етап от лечението за оплождане ин витро, представлява пряка дискриминация, основана на пола.

Делото Juuri (Решение от 27 ноември 2008 г., С-396/07) позволи на Съда да уточни обхвата на членове 3 и 4 от Директива 2001/23 относно правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия⁵⁷. Член 4, параграф 2 от посочената директива предвижда, че когато трудовият договор се прекратява поради съществени промени в условията на труд поради прехвърлянето на предприятие, за отговорен за прекратяването на трудовото правоотношение се счита работодателят. Съдът постановява, че в отсъствието на нарушение от страна на приобретателя на задълженията, произтичащи от същата директива, тази разпоредба не задължава държавите-членки да гарантират на работника или служителя право на парично обезщетение, дължимо от приобретателя при идентични условия с правото, което работникът или служителят може да изтъкне, когато неговият работодател неправомерно прекратява трудовия договор или трудовото правоотношение. В тази хипотеза обаче националната юрисдикция е длъжна в рамките на своята компетентност да гарантира, че приобретателят ще понесе най-малко последиците, които приложимото национално право свързва с прекратяването на трудовия договор или на трудовото правоотношение, за което се счита отговорен работодателят, например изплащането на заплатата и на другите предимства, съответстващи на срока на предизвестие. Освен това Съдът уточнява, че член 3, параграф 3 от Директива 2001/23, според който след прехвърлянето приобретателят трябва да продължи да спазва условията на труд, установени в колективен трудов договор до датата на прекратяване или изтичане на срока на този колективен трудов договор, не задължава приобретателя да гарантира запазването на условията на труд след тази дата, макар тя да съвпада с момента на прехвърляне на предприятието.

⁵⁶ Директива 76/207/ЕИО на Съвета от 9 февруари 1976 година относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до заетост, професионалната квалификация и развитие, и на условията на труд (ОВ L 39, стр. 40; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 164).

⁵⁷ Директива 2001/23/ЕО на Съвета от 12 март 2001 година относно сближаването на законодателствата на държавите-членки във връзка с гарантирането на правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия, стопански дейности или части от предприятия или стопански дейности (ОВ L 82, стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 20).

По дело Impact (Решение от 15 април 2008 г., C-268/06) Съдът изследва проблема за процесуалната автономия на държавите и за прякото действие на общностното законодателство в областта на срочната заетост в публичната администрация.

Той постановява, че общностното право, и в частност принципът на ефективност, изисква специализирана юрисдикция, която в рамките на предоставената ѝ от законодателството за транспониране на Директива 1999/70 относно Рамково споразумение за срочната работа, сключено между Европейската конфедерация на профсъюзите (CES), Съюза на индустриалците в Европейската общност (UNICE) и Европейския център на предприятията с държавно участие (CEEP) компетентност — макар и факултативна — трябва да се произнесе по искане на основание нарушение на това законодателство, да приеме, че е компетентна да разгледа и исканията на лицата, които се основават пряко на самата директива за периода от датата, на която изтича срокът за нейното транспониране, до датата на влизане в сила на посоченото законодателство, ако се установи, че задължението за тези лица да сезират успоредно обща юрисдикция с отделно искане, което се основава пряко на посочената директива, би довело до процесуални пречки, които могат да направят изключително трудно упражняването на предоставените им от общностния правен ред права. В това отношение клауза 4, точка 1 от посоченото Рамково споразумение, която забранява всяко неоправдано от обективни причини различно третиране на работниците на срочни трудови договори по отношение на условията за наемане на работа, е безусловна и достатъчно точна, за да могат частноправните субекти да се позоват на нея пред националния съд, за разлика от клауза 5, точка 1, която определя обща цел за държавите-членки, изразяваща се в предотвратяване на злоупотребата с последователни срочни трудови договори, като същевременно им предоставя свобода на избор по отношение на начините за нейното постигане.

Именно в този смисъл орган на държава-членка, действащ в качеството на публичен работодател, не може да приема мерки, изразяващи се в подновяване на срочни трудови договори за необичайно дълъг срок през периода между датата, на която изтича срокът за транспониране на тази директива, и датата на влизане в сила на закона за нейното транспониране. При тези условия, доколкото приложимото национално право съдържа норма, която изключва прилагането на законите с обратна сила при липса на ясни и недвусмислени указания в обратен смисъл, националната юрисдикция, сезирана с искане на основание нарушение на разпоредба на националния закон за транспониране на Директива 1999/70, е длъжна, съгласно общностното право, да придаде обратно действие на посочената разпоредба към датата, на която изтича срокът за транспониране на тази директива, само ако в националното право съществува указание от такова естество, което може да придаде обратно действие на тази разпоредба.

Околна среда

По дело Commune de Mesquer (Решение от 24 юни 2008 г., C-188/07) вследствие на корабокрушението край френското атлантическо крайбрежие на наетия от Total

International Ltd танкер „Erika“, като се основава на директивата относно отпадъците⁵⁸, Commune de Mesquier призовава на съд предприятията от групата Total, с искане за възстановяване на разходите, направени за почистване и отстраняване на замърсяването от своята крайбрежна територия. Сезиран да даде тълкуване на разпоредбите на посочената директива от френския Cour de cassation, Съдът приема, че мазут, превозван с кораб, не представлява отпадък, стига да се използва или с него да се търгува при икономически изгодни условия и да може действително да се използва като гориво, без да са необходими действия по предварителна преработка. Същевременно такъв случайно разлят в морето нефт при обстоятелствата на корабкрушение, който се оказва смесен с вода и със седименти, и се е разнесъл по протежение на брега на държава-членка, докато е достигнал самия бряг, трябва да се смята за вещество, което притежателят е нямал намерение да произвежда и което той „изхвърля“, макар и неволно, при превозването, поради което то трябва да се квалифицира като отпадък по смисъла на същата директива. Освен това, за да определи кой трябва да понесе разходите за обезвреждане на отпадъците, направени от Commune de Mesquier, Съдът приема, от една страна, че собственикът на кораб, който превозва нефт и притежава този нефт непосредствено преди превръщането му в отпадъци, може да се смята за производител на тези отпадъци и на това основание да се квалифицира като „притежател“ по смисъла на тази директива, и от друга страна, че продавачът на нефта и наемател на кораба, който го превозва, е „производител на отпадъците“, ако националният съд установи, че този продавач и наемател е допринесъл за риска от настъпването на причиненото от корабкрушението замърсяване, особено ако не е взел мерките за предотвратяване на такъв инцидент, каквито са мерките, свързани с избора на кораб. Накрая Съдът постановява, че ако разходите за обезвреждане на отпадъците не се покриват или не могат да се покриват от Международния фонд за обезщетение при щети, причинени от замърсяване с нефт (FIPOL) и че на основание на разпоредбите за ограничаване и/или освобождаване от отговорност националното право на държава-членка, включително произтичащото от международните конвенции, не допуска възможността тези разходи да бъдат понесени от корабособственика и наемателя на кораба дори когато последните се смятат за притежатели, тогава това национално право трябва да дава възможност разходите за обезвреждане на отпадъците да бъдат понесени от „производителя на продукта, от който са произлезли отпадъците“, разпръснати по този начин. Въпреки това по силата на принципа „замърсителят плаща“ такъв производител ще може да бъде задължен да понесе тези разходи само ако със своята дейност е допринесъл за риска от настъпването на причиненото от корабкрушението на кораба замърсяване.

⁵⁸ Директива 75/442/ЕИО на Съвета от 15 юли 1975 година относно отпадъците (ОВ L 194, стр. 39), изменена с Решение на Комисията от 24 май 1996 година за адаптиране на приложения II А и II Б към Директива 75/442/ЕИО на Съвета относно отпадъците (ОВ L 135, стр. 32).

По две дела относно тълкуването на Директива 85/337⁵⁹, изменена с Директива 97/11⁶⁰, бе уточнено нейното приложно поле.

Така докато по дело *Ecologistas en Acción-CODA* (Решение от 25 юли 2008 г., C-142/07) сдружението *Ecologistas en Acción-CODA* оспорва направената от общинския съвет на Мадрид оценка на въздействието върху околната среда на проектите за реконструкция и модернизация на градския високоскоростен околновръстен път на Мадрид в нарушение на разпоредбите на изменената Директива 85/337, по дело *Abraham* и др. (Решение от 28 февруари 2008 г., C-2/07) в рамките на иск за реализиране на отговорност живеещите в близост до летище Liège-Bierset се оплакват пред белгийския *Cour de cassation* от вредното въздействие на шума в резултат от преустройството на това бивше военно летище. По двете дела се поставя въпросът дали понятието за проекти съгласно посочената директива обхваща и проектите за изменение, реконструкция, модернизация и разширяване на разглежданите инфраструктури. По посоченото по-горе дело *Ecologistas en Acción-CODA* Съдът е решил, че изменената директива трябва да се тълкува в смисъл, че предвижда оценка на въздействието върху околната среда на проектите за реконструкция и модернизация на градски пътища, когато става дума или за проекти, посочени в приложение I, точка 7, буква б) или в) към тази директива, а именно по-конкретно за „[с]троителство на автомагистрали и високоскоростни пътища“, или за проекти, посочени в приложение II, точка 10, буква д) или точка 13, първо тире от посочената директива, които биха могли да окажат съществено въздействие върху околната среда поради своя характер, мащаби или местоположение или евентуално предвид своето взаимодействие с други проекти. Съдът уточнява, от една страна, че проект за реконструкция на път, който по своята големина и условия е равностоен на строителство, може да се разглежда като проект за строителство по смисъла на посоченото приложение, и от друга страна, че изключването на проектите за градски пътища от приложното поле на изменената директива единствено по съображението, че сред изброените в приложения I и II към тази директива проекти не се посочват проектите за този вид пътища, би било в противоречие със самата цел на посочената директива. По дело *Abraham* и др., посочено по-горе, Съдът се е произнесъл, че разпоредбите на точка 12 от приложение II, разглеждани във връзка с разпоредбите на точка 7 от приложение I към Директива 85/337 в тяхната първоначална редакция, визират и работите по изменение на инфраструктурата на съществуващо летище без удължаване на основната писта, доколкото поради своето естество, значение и характеристики последните могат да се считат за изменение на самото летище. Той уточнява, че изключването от приложното поле на приложение II на работите по подобряване или разширяване на инфраструктурата на вече изградено летище, с мотива че приложение I към посочената директива визира „строителство[то] на летища“, а не „летища[та]“ като такива, би било в противоречие със самата цел на тази директива.

⁵⁹ Директива 85/337/ЕИО на Съвета от 27 юни 1985 година относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда (ОВ L 175, стр. 40; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 1, стр. 174).

⁶⁰ Директива 97/11/ЕО на Съвета от 3 март 1997 година за изменение на Директива 85/337/ЕИО относно оценката на въздействието на определени публични и частни проекти върху околната среда (ОВ L 73, стр. 5; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 3, стр. 254).

По дело Janesek (Решение от 25 юли 2008 г., C-237/07) Съдът постановява, че член 7, параграф 3 от Директива 96/62⁶¹ относно оценката и управлението на качеството на околния въздух, изменена с Регламент № 1882/2003⁶², трябва да се тълкува в смисъл, че в случай на опасност от превишаване на пределно допустими стойности или на алармени прагове пряко засегнатите частноправни субекти трябва да могат да изискват изготвянето на план за действие от компетентните национални органи, дори ако по силата на вътрешното право разполагат с други възможности за действие, с цел да накарат тези органи да предприемат мерки за борба със замърсяването на атмосферата. Под контрола на националния съд държавите-членки имат само задължението в рамките на план за действие в краткосрочна перспектива да вземат мерките, които са годни да сведат до минимум опасността от превишаване на пределно допустимите стойности или на алармените прагове и постепенно да ги върнат към нива, разположени под тези стойности или под тези прагове, с оглед на фактическите обстоятелства и на съвкупността от засегнатите интереси.

Съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси

Сред делата, отнесени до Съда в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси, следва да се отбележи делото Rinau (Решение от 11 юли 2008 г., C-195/08 PPU), по което Съдът постанови първото решение по реда на спешното преюдициално производство, което е в сила от 1 март 2008 г. Сезиран с искане да не се признае в Литва решение, постановено от германски съд, с което родителските права над детето се поверяват на бащата, пребиваващ в Германия, и майката, пребиваваща в Литва, се задължава да предаде детето на бащата. Върховният съд на Литва се пита до каква степен изпълняемостта на решението за връщане, постановено от германските юрисдикции, предоставена благодарение на удостоверението, издадено съгласно Регламент № 2201/2003 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност⁶³, може да се постави под въпрос поради това, че литовските юрисдикции в крайна сметка постановяват връщане на детето в Германия. Съдът постановява, че след вземането на решение за отказ за връщане на дете и съобщаването му на съда по произхода за целите на издаване на удостоверението, предвидено в член 42 от Регламент № 2201/2003, спирането на неговото изпълнение, неговото изменение, отмяна или при всяко положение липсата на сила на пресъдено нещо на

⁶¹ Директива 96/62/ЕО на Съвета от 27 септември 1996 година относно оценката и управлението на качеството на околния въздух (ОВ L 296, стр. 55; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 3, стр. 198).

⁶² Регламент (ЕО) № 1882/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 29 септември 2003 година за адаптиране към Решение 1999/468/ЕО на Съвета на разпоредбите относно комитетите, които подпомагат Комисията при упражняването на изпълнителните й правомощия, определени в актовете, които подлежат на процедурата, посочена в член 251 от Договора за Европейската общност (ОВ L 284, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 1, том 4, стр. 213).

⁶³ Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000, изменен с Регламент № 2116/2004 на Съвета от 2 декември 2004 година (ОВ L 367, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 90).

това решение или заместването му с решение за връщане са без значение, доколкото връщането на детето не се е състояло в действителност. Тъй като не е изразено никакво съмнение относно автентичността на това удостоверение и тъй като то е съставено в съответствие с формуляра, образец от който се намира в приложение IV към Регламента, възражението срещу признаването на решението за връщане е забранено, а сезираната юрисдикция само е длъжна да констатира изпълняемостта на удостовереното решение и да уважи искането за незабавно връщане на детето. Според Съда в противен случай Регламент № 2201/2003 би се оказал лишен от полезно действие, понеже осигуряването на връщане на детето би зависело от условието да се изчерпят процесуалните възможности, допустими съгласно националното право на държавата-членка, в която детето е неправомерно задържано.

Полицейско и съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси и борба с тероризма

По дело Kozłowski (Решение от 17 юли 2008 г., С-66/08), свързано с изпълнението на европейска заповед за арест, Съдът тълкува член 4, точка 6 от Рамково решение 2002/584⁶⁴, позволяващо на изпълняващия съдебен орган да откаже да изпълни такава заповед, когато издирваното лице „се намира или е гражданин или пребиваващ в изпълняващата държава-членка“ и когато тази държава поема изпълнението на наказанието съгласно националното си право. Съдът постановява, че издирвано лице е „пребиваващ[о]“ в изпълняващата държава-членка, когато се е установило в последната като място на действително пребиваване. То „се намира“ в нея, когато в резултат на траен престой с определена продължителност в изпълняващата държава-членка е установило с тази държава връзка, чиято степен на близост е сходна с произтичащата от пребиваване, съществуването на която трябва да определи изпълняващият съдебен орган, като направи обща преценка на редица обективни елементи, които характеризират положението на това лице, сред които по-конкретно фигурират продължителността, естеството и условията на престоя на издирваното лице, както и семейните и икономическите връзки. Като се има предвид, че това Рамково решение има за цел да въведе система за предаване между съдебните органи на осъдени или заподозрени лица с оглед на изпълнение на присъди или с оглед на наказателно преследване, основана на принципа на взаимно признаване, като изпълняващият съдебен орган може да се противопостави на това предаване само в предвидените в Рамковото решение случаи на отказ, термините „се намира“ и „пребиваващ“, които определят приложното му поле, трябва да бъдат предмет на еднаква дефиниция, тъй като се отнасят до самостоятелни понятия от правото на Съюза. Ето защо в националното си законодателство, с което се транспонира Рамковото решение, държавите-членки нямат право да предвиждат за тези понятия по-широк обхват от произтичащия от такова еднакво тълкуване.

⁶⁴ Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите-членки (ОВ L 190, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 3).

Обща външна политика и политика на сигурност

По дело Комисия/Съвет (Решение от 20 май 2008 г., С-91/05) Съдът отменя Решение 2004/833⁶⁵ за изпълнение на съвместно действие 2002/589⁶⁶ относно приноса на Европейския съюз за Икономическата общност на западноафриканските държави в рамките на мораториума върху лекото стрелково и малокалибрено оръжие. Това решение на Съвета е прието на основание на Договора за ЕС в рамките на общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС), а не на основание на Договора за ЕО, в рамките на политиката на сътрудничество за развитие. Според Съда макар целите на последната да не трябва да се ограничават до мерките, които се отнасят пряко до борбата срещу бедността, за да може определена мярка да спада към политиката на сътрудничество за развитие, е необходимо тя все пак да допринесе за преследването на целите за икономическо и социално развитие на тази политика. Някои мерки, които целят да предотвратят нестабилността на развиващите се страни, включително тези, приети в рамките на посочения мораториум, могат да допринесат за преследването на посочените цели. За да може определена мярка, чиято цел е борбата срещу разпространението на лекото стрелково и малокалибрено оръжие, да бъде приета от Общността в рамките на нейната политика на сътрудничество за развитие, тя трябва да попада в приложното поле на компетентността, предоставена в тази област на Общността с Договора за ЕО, както с оглед на целите ѝ, така и на нейното съдържание. Съдът припомня практиката, според която мярка, преследваща едновременно няколко цели или съставена от множество части, без едната от тях да е акцесорна по отношение на другата, когато са приложими различни правни основания от Договора за ЕО, тя по изключение трябва да се основава на съответните различни правни основания. Съгласно член 47 от Договора за ЕС обаче Съдът постановява, че такова решение е изключено по отношение на мярка, която като Решение 2004/833 преследва няколко цели или която е съставена от множество части, отнасящи се съответно до политиката на сътрудничество за развитие и до ОВППС, без едната от тези части да е акцесорна спрямо другата. Всъщност, доколкото член 47 от Договора за ЕС не допуска Европейският съюз да приеме на основание на Договора за ЕС мярка, която може да бъде приета валидно на основание на Договора за ЕО, Европейският съюз не може да използва правно основание, спадащо към ОВППС, за да приеме разпоредби, които също спадат към компетентност, която Договорът за ЕО предоставя на Общността. Съдът прави извода, че като е приел Решение 2004/833 на основание на ОВППС, макар че последното спада и към политиката на сътрудничество за развитие, Съветът е нарушил член 47 от Договора за ЕС.

⁶⁵ Решение 2004/833/ОВППС на Съвета от 2 декември 2004 г. за изпълнение на съвместно действие 2002/589/ОВППС относно приноса на Европейския съюз за ИОЗАД в рамките на мораториума върху лекото стрелково и малокалибрено оръжие (ОВ L 359, стр. 65).

⁶⁶ Съвместно действие 2002/589/ОВППС на Съвета от 12 юли 2002 година относно приноса на Европейския съюз в борбата срещу дестабилизиращото натрупване и разпространение на леко стрелково и малокалибрено оръжие (ОВ L 191, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 18, том 1, стр. 206).